

Месца сустрэчы эпох

5 лістапада ў Гродне, ва ўнутраным дворыку Старога замка, адбылася ўрачыстая цырымонія, прысвечаная завяршэнню першага этапу рэканструкцыі гісторыка-культурнага комплексу. У ёй прыняў удзел намеснік Прэм'ер-міністра Рэспублікі Беларусь Ігар Петрышэнка. «Наша краіна славіцца цудоўнымі гісторыка-культурнымі каштоўнасцямі, якія з'яўляюцца часткай сусветнай скарбніцы, — сказаў ён. — Вельмі важна было захаваць і зберагчы гэтую спадчыну».

...Наведаць музей напярэдадні адкрыцця новай экспазіцыі — гэта як прысутнічаць на генеральнай рэпетыцыі прэм'еры. Але ў дадзеным выпадку гаворка ідзе нават не пра новую экспазіцыю, а фактычна пра новы музей. Гродзенскі гісторыка-археалагічны музей не змяніў лакацыі, не з'ехаў на новае месца. Ён дзе быў, там і застаўся. Але само месца яго прывязкі змянілася: пасля рэстаўрацыі з рэканструкцыяй Стары замак, што памятае Вітаўта і Стэфана Баторыя, не пазнаць. І гэта толькі першая чарга рэалізацыі праекта. Наш карэспандэнт наведаў замак за дзень да афіцыйнага адкрыцця новай экспазіцыі ў адноўленых сценах. Ягонымі праваднікамі па замку-музеі былі галоўны спецыяліст упраўлення культуры Гродзенскага аблвыканкама Аксана Коханава і старшыня Беларускага саюза мастакоў Глеб Отчык. Рэпартаж з гэтай экскурсіі прапануем увазе нашых чытачоў на ст. 4.

ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" ПРАЗ ІНДЫВІДУАЛЬНЫ (63875) І ВЕДАМАСНЫ (638752) ІНДЭКСЫ.

З дапамогай банкаўскай карткі газету можна выпісаць праз інтэрнэт-сэрвіс на сайце "Белпошты" (пункт "Афармленне падпіскі на друкаваныя сродкі масавай інфармацыі").

Фота Пётры ВАСІЛЕУСКАГА

Дата

**7 ЛІСТАПАДА —
104-Я ГАДАВІНА
КАСТРЫЧНІЦКАЙ
РЭВАЛЮЦЫІ**

**“ВУЛІЦЫ —
НАШЫ ПЭНДЗЛІ...”**

Як мастакі-авангардысты Віцебска ўпрыгожвалі горад у гонар першага савецкага рэвалюцыйнага свята ў 1918 годзе пад кіраўніцтвам самога Марка Шагала.

ст. 3, 15

Форум

**ТЭАТРАЛЬНАЯ
ПРЭМІЯ І ЯЕ ЁРКІ**

Конкурс завяршыўся, але яго сёлетняе правядзенне было адным з самых складаных. Пра гэта разважае арт-крытык Надзея Бунцэвіч.

ст. 7

Ініцыятыва

“А ШТО ЗРАБІЎ Я?”

Пра тое, якой была талака ў аграгарадку Сёмкава, і пра гісторыю ўпарадкавання тэрыторыі палацава-паркавага комплексу ў ім наш расповед.

ст. 13

Дата

М. Савіцкі. Адзінадушша. 1970.

Рэспубліка Беларусь на сённяшні дзень засталася адзінай краінай у свеце, якая на дзяржаўным узроўні адзначае 7-га лістапада свята Кастрычніцкай рэвалюцыі. Як бы сёння ні ставіліся да Чырвонага Кастрычніка, гэта сусветна-гістарычная падзея, якая карэнным чынам змяніла сацыяльную будову ўсёй планеты. Так што будзем аб'ектыўныя: гісторыя ёсць гісторыя, гісторыя аб'ектыўных фактаў, і яе не трэба ні падпраўляць, ні перакрэсліваць, ні перапісваць, ні падбудоўваць пад інтарэсы той ці іншай дзейнай улады, як гэта было на працягу ўсёй гісторыі цывілізацыі ды, на жаль, і сёння існуе...

Віцебск. 7 лістапада 1918 года. Што там адбылося?

Чырвоны Кастрычнік быў і — нягледзячы на тое, што адбылася на працягу 70 гадоў савецкай улады з яе "белымі" і "чорнымі" плямамі, з яе перамогамі і паразамі, з яе сацыяльнымі трагедыямі, драмамі, памылкамі і ўнікальнымі дасягненнямі ў сферах навукі, тэхнікі, эканомікі, будаўніцтва, адукацыі, — застаецца для ўсяго чалавецтва Кастрычніцкай рэвалюцыі (ці хай сабе — дзяржаўным пераваротам: сутнасць ад гэтага не мяняецца).

Але як бы там ні было, Кастрычніцкая рэвалюцыя і ў галіне выўленчай культуры, урэшце, як і ва ўсіх іншых гуманітарных сферах, пакінула наймагутнейшы след, бо на працягу сямі дзясяткаў гадоў, скажам, тэма Рэвалюцыі, уключаючы Ленініну, даведзеную да штатпаванага абсурду, для майстроў сацрэалізму засталася найбольш важнай — як з пункту гледжання "добрапрыстойнай" камуністычнай ідэалогіі, так і з пазіцыі матэрыяльнага дабрабыту. З майстэрняў мастакоў, асабліва да "дацкіх" выстаў, вялікімі плынямі выходзіла шмат халтуры, часам дабраякаснай, але сустракаліся і моцныя творы жывапісу, скульптуры, графікі, манументалістыкі, плаката на тэму Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі, якія і сёння не страцілі сваёй мастацкай значнасці. Мне здаецца, што, у прыватнасці, такія аўтарытэтыя аўтары-класікі, як Яўген Зайцаў, Іван Ахрэмчык, Міхаіл Савіцкі, Заір Азгур, Андрэй Бембель, Сяргей Селіхану, Аляксей Глебаў, Анатоль Шыбнёў, Адольф Гугель і іх маладыя паслядоўнікі, што з захапленнем малявалі, рысавалі і ліпілі "камісарыяў у пыльных шлемах", па-сапраўднаму верылі ў светлыя рэвалюцыйныя ідэалы Кастрычніка. І іх за гэта нельга папракаць — такі быў час. Такая была эпоха...

“Вуліцы — нашы пэндзлі, плошчы — нашы палітры...”

Але зараз не пра гэта. Зараз я пра тое, што менавіта Віцебск стаў першым горадам у юнай Краіне Саветаў, дзе, хая б на кароткі тэрмін (ўсяго тры з паловай гады), з'явілася новае бліскучае рэвалюцыйнае мастацтва! Урбаністычнае мастацтва вуліц і плошчаў... Паводле Маякоўскага: "Вуліцы — нашы пэндзлі, плошчы — нашы палітры..." Канешне, першая галавіна перамогі балшыўскай святкавалася ва ўсіх гарадах і вёсках юнай савецкай рэспублікі ў асноўным праз шматлікія дэманстрацыі з кумачовымі сцягамі, ваенныя парады, "вернісажы" часовых помнікаў і мемарыяльных дошак. Але такога ўнікальна-кідкага маляўнічага афармлення літаральна ўсяго горада, як тое было ў экстр'еры Віцебска, больш нідзе ў свеце не знайсці.

Заканчэнне на ст. 15.

Доступ без перашкодаў...

21–22 кастрычніка ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі адбыўся VIII Міжнародны кангрэс "Бібліятэка як феномен культуры". Сёлета ён быў прысвечаны абмеркаванню досведу, набытага бібліятэкамі ва ўмовах пандэміі, а таксама новым магчымасцям і рашэнням, звязаным з нязвыклымі і раней невядомымі абставінамі і выклікамі.

Антон РУДАК

Арганізатарамі мерапрыемства выступілі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь і Нацыянальная бібліятэка Беларусі, суарганізатарамі — Нацыянальны цэнтр інтэлектуальнай уласнасці і Беларуская бібліятэчная асацыяцыя. У працы кангрэса вочна альбо дыстанцыйна ўзялі ўдзел больш за тры з паловай сотні дэлегатаў з Беларусі, Балгарыі, Германіі, Расіі і Украіны, вядучыя спецыялісты бібліятэк, архіваў, музеяў, выдавецтваў, адукацыйных, навукова-даследчых устаноў і арганізацый, прадстаўнікі заканадаўчай сферы і выканаўчай улады, вытворцы праграмага забеспячэння, тэхнічных сродкаў, інфармацыйнай прадукцыі і прамысловага абсталявання для бібліятэк.

Асабліва ўвага была нададзена пытаным выкарыстання лічбавых тэхналогій і прадстаўлення чытачам доступу да анлайн-рэсурсаў, частка пасяджэнняў самога кангрэсу сёлета таксама транслявалася анлайн. Акрамя пленарнага, былі зладжаныя чатыры секцыйныя пасяджэнні, прысвечаныя лічбавай трансфармацыі і праектнай дзейнасці бібліятэк. Адбыліся таксама пасяджэнне Савета бібліятэк Беларусі па інфармацыйным узаемадзеянні і круглы стол, прысвечаны стварэнню калекцыі дакументаў у лічбавым выглядзе. Уздзельнікі кангрэса мелі магчымасць наведаць майстар-класы па алічбоўцы дакументаў і семінар, прысвечаны захадам па палігачэнні доступу спляных і асоб з парушэннямі зроку ці з іншымі абмежаванымі здольнасцямі да апублікаваных твораў. Мяркуюцца, што па выніках пасяджэнняў будзе апублікаваны зборнік матэрыялаў, у якім будуць змешчаныя больш за сорак дакладаў.

Выклікі новага часу

У сваім вітальным слове да ўдзельнікаў кангрэса міністр культуры Анатолій Маркевіч адзначыў, што сёння бібліятэчная сетка Беларусі налічвае больш за сем тысяч публічных і спецыяльных бібліятэк, агульнае аб'ём фондаў якіх складае каля ста васьмідзесяці мільёнаў экзампляраў. Чытачом бібліятэк з'яўляецца кожны чацвёрты жыхар Беларусі, больш за сто тысяч чалавек карыстаюцца

бібліятэкамі ў дыстанцыйным рэжыме праз іх інтэрнэт-старонкі.

Дырэктар Нацыянальнага цэнтра інтэлектуальнай уласнасці Уладзімір Рабаволаў у сваім выступе падкрэсліў, што менавіта ў сувязі з новымі пандэмічнымі абставінамі прадстаўнікі бібліятэк і стваральнікі інфармацыйных рэсурсаў надаюць асаблівую ўвагу пошуку кансэнсусу паміж агульнадасупнаснасцю інфармацыі і абаронай аўтарскіх правоў.

Пленарнае пасяджэнне кангрэса адкрыла генеральны дырэктар Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі Аксана Кніжнікава, даклад якой быў прысвечаны лічбавай трансфармацыі бібліятэк.

Адной з задач Дзяржаўнай праграмы "Культура Беларусі" на 2021–2025 гады вызначана інфарматызацыя і стварэнне нацыянальнага лічбавага кантэнта ў сферы культуры, у рамках якой мяркуюцца стварэнне і развіццё электронных рэсурсаў бібліятэк як інфармацыйнай сістэмы для забеспячэння аддаленага доступу карыстальнікаў, мадэрнізацыя інфармацыйных сістэм і рэсурсаў, у тым ліку электроннага каталога бібліятэк Беларусі, удасканаленне тэлекамунікацыйнага і сканавальнага абсталявання бібліятэк, распрацоўка аўтаматызаванай інфармацыйнай сістэмы кіравання электроннымі перыядычнымі выданнямі і прадстаўлення навуковых публікацый у міжнародных рэгістрах, стварэнне электроннага сховішча для пастаяннага захоўвання дакументаў бібліятэк Беларусі, а таксама алічбоўка фондаў музеяў, бібліятэк, аб'ектаў нематэрыяльнай культурнай спадчыны і кінафонду Беларусі.

Рэальная карысць

Стварэнне сістэмы лічбавай трансфармацыі бібліятэчнай галіны Беларусі прадугледжвае работу па чатырох асноўных напрамках. Гэта ўдасканаленне інфармацыйнай інфраструктуры, аграгашыя нацыянальных інфармацыйных рэсурсаў, стварэнне адзінай нацыянальнай бібліятэчнай платформы, якая будзе, з дапамогай воблачных тэхналогій, кіраваць як друкаванымі, так і электроннымі рэсурсамі, а таксама ўкараненне новых фарматаў прафесійнага навучання і абнаўленне зместу адукацыйных праграм з мэтай перападрыхтоўкі спецыялістаў, якія будуць валодаць навыкамі і кампетэнцыямі ў галіне лічбавых тэхналогій.

Нацыянальная бібліятэка Беларусі актыўна працуе ў сферы стварэння і выкарыстання лічбавага кантэнта. Сёлета яна прадастаўляе доступ да ста трыццаці пяці баз звестак сарака найбольш вядомых і аўтарытэтных вытворцаў нацыянальных і сусветных інфарма-

цыйных рэсурсаў, а таксама да сямнаццаці ўласных баз звестак, распрацаваных самой установай. Виртуальная чытальня зала Нацыянальнай бібліятэкі аб'ядноўвае больш за паўсотні арганізацый краіны.

Найвялікшым праектам, накіраваным на адлюстраванне бібліяграфічнай інфармацыі, з'яўляецца Зводны электронны каталог бібліятэк Беларусі, у якім прадстаўлены каталогі чатырох найбуйнейшых бібліятэчных устаноў краіны. Таксама фарміруецца сістэма рэгіянальных зводных каталогаў, якая ўжо ахоплівае пяцьдзясят адну бібліятэку, і налічвае звыш трох мільёнаў восемсот тысяч запісаў. Фонд электроннай Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі налічвае каля шасцісот тысяч дакументаў.

Летася быў створаны анлайн-рэсурс, які аб'ядноўвае рэсурсы сучасных беларускіх аўтараў з фонду Нацыянальнай бібліятэкі. Сёлета быў прэзентаваны Дзяржаўны рэсурс кніжных помнікаў Рэспублікі Беларусь, а таксама анлайн-энцыклапедыя "Беларусь у асобах і падзеях". Леташняе часовае закрыццё доступу ў будынак бібліятэкі на два месяцы з прычыны неспрыяльнай эпідэмічнай сітуацыі прывяло да росту колькасці яе віртуальных карыстальнікаў на пяцьдзясят восем працэнтаў. Найважнейшай задачай у перспектыве бачыцца стварэнне нацыянальнай воблачнай платформы для бібліятэк Беларусі на базе Рэспубліканскага цэнтра апрацоўкі звестак.

Здароўе чытачоў перадусім

Быў агульным даклад загалчыцы навукова-даследчага сектара бібліятэказнаўства Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі Анастасіі Маслоўскай па выніках зладжанага сёлета ўвесну апытання бібліятэкаў Беларусі аб іх дзейнасці ва ўмовах пандэміі, у якім узлі ўдзел чатырыста трыццаці дзве ўстановы. Паводле вынікаў апытання, восемдзясят два працэнты бібліятэк у азначаны перыяд праводзілі сваю работу ў звычайным рэжыме. Каля паловы бібліятэк арганізавалі дастаўку літаратуры на дом, кожная трэцяя ўстанова адмяніла ўсе масавыя мерапрыемствы і абмежавала колькасць наведвальнікаў, якія адначасова маглі знаходзіцца ў памяшканні.

Больш за чвэрць бібліятэк пашырылі шэраг віртуальных паслуг і сэрвісаў, у кожнай пятай бібліятэцы праводзіцца маніторынг стану здароўя карыстальнікаў. У палове ўстаноў практыкавалі каранцін для літаратуры, каб пазбегчы перадачы віруса праз паверхню кніг, у траціне бібліятэк апрацоўвалі кнігі абеззаражвальнымі сродкамі.

К

Пётра
ВАСІЛЕЎСКІ /
фота аўтара
Мінск — Гродна — Мінск

Заканчэнне. Пачатак на ст. 1.

Пачатак гісторыі Старога замка — з ХІ стагоддзя. Напрыканцы XIV гэта адна з асноўных рэзідэнцый Вітаўта. Пры ім на тэрыторыі замка была пабудаваная Ніжняя царква. Яе падмурак і рэшткі сцен захаваліся па сённяшні дзень. Той замак быў гатычным. Каля 1580 года вялікі князь і кароль Стэфан Баторый вырашаў перабудаваць яго ў стылі Рэнесансу. На каралеўскую замову зрабіў гэта італьянскі архітэктар Скота з Пармы.

У 1655 годзе Стары замак быў цалкам разбураны падчас вайны з Масковіяй. Абудоваў яго стараста гарадзенскі і канцлер літоўскі Кшыштаф Жыгімонт Пац. З 1678 год тут праводзіўся адзін з трох дзяржаўных сэймаў. Потым былі Паўночная вайна і чарговыя разбурэнні, вялікі пажар 1735 года, пасля якога замак на стагоддзі страціў велічнае аблічча. У сярэдзіне XVII стагоддзя пры Аўгусте III побач са старым будынкам замка паўстаў новы, які з'яўляўся летнім каралеўскай рэзідэнцыяй.

XXX

Цяпер Старому замку вяртаюць рэнесансны выгляд. Першая чарга рэканструкцыі доўжылася чатыры гады. Для наведвальнікаў адкрытыя вежа ўязной брані, галерэя з памяшканнямі рознага прызначэння: камяніца, дзе жыву,

Месца сустрэчы эпох

5 лістапада адбылося афіцыйнае адкрыццё першай чаргі аднаўлення Гарадзенскага Старога замка, а наступным днём музейныя залы ўжо адкрытыя для грамады. Падзея доўгачаканая. Распачалася праца над вяртаннем гарадзенскай славы тасці былой велічы ў 2017 годзе. Праект зыходна ўспрымаўся грамадствам справаю не рэгіянальнага, але нацыянальнага маштабу.

Усюды, дзе экспанаваліся праект адбудовы, ён трапляў у цэнтр увагі. Было зразумела, што адроджаны Стары замак не проста становіцца ў адзін шэраг з іншымі нацыянальнымі брэндамі — Мірскім замкам, Нясвіжскім і Косаўскім палацамі, але, хутчэй за ўсё, месца ўзначаліць агульнабеларускі рэйтынг. Рэч у тым, што згаданыя шэдэўры дойлідства ад самага пачатку былі ўласнапрыватніцкімі ўладаннямі. Яны — сведчанні наяўнасці ў беларускім грамадстве даўніх часоў нацыянальнай эліты, моцнай культуры і эканамічна. А Гарадзенскі Стары замак — каралеўскі. Гэта рэзідэнцыя Стэфана Баторыя. Гародня падчас ягонага каралявання фактычна была сталіцай федэратыўнай дзяржавы. Гэты замак — матэрыяльны аргумент на карысць сцвярдзення, што зямля, якая сёння называецца Беларуссю, была дзяржаваўтваральнай і для Вялікага княства, і для Рэчы Паспалітай.

рускага саюза мастакоў Глеб Отчык, чья спецыялізацыя — манументалістыка, распавёў нашаму карэспандэнту пра неспрэчны ўнёсак ягоных калег у адраджэнне Гарадзенскага Старога замка.

Гэта найперш сграфіта на фасадзе будынка. Памер — 250 квадратных метраў. Выканаўцы — сам спадар Глеб, а таксама Васіль Зянько і Аляксандр Бельскі. Неспрэднай працы папярэднічала вывучэнне аналагаў італьянскага мастацтва XVI стагоддзя. На сграфіта ўязной вежы Старога замка цяпер ёсць выявы, якія, замкаў, маглі быць там у часы Баторыя, — стылізаваныя партрэты гістарычных асоб з тлумачальнымі надпісамі. Гэта наўверсе. А ўнізе — дзве сюжэтныя сцены: паляванне Стэфана Баторыя і ваярская дзейнасць, увасобленая ў эпізодзе вайны з Масковіяй — аблозе каралеўскім войскам Пскова. Каб увайсці ў стылістыку таго часу, вывучалі, акрамя сярэднявечнай манументалістыкі, яшчэ і старажытныя граюры.

Інтэр'ер замкавай капліцы і камяніцы аздоблены вітражамі Валерыя Чайкі, выкананыя паводле старажытнай тэхналогіі. Мастакі, што працавалі над аздобай першай чаргі замка, выйгралі тэндар і на мастакіх роспісах, рукі да якіх дайдуць у бліжэйшы час.

Нашы сталыя чытачы ведаюць, што ў свой час нацыянальная праграма “Замкі Беларусі” была ініцыяваная кіраўніцтвам Міністэрства ку-

Фрагмент адноўленага фасада.

Старыя артэфакты ў новых інтэр'ерах.

З гэтай пляцоўкі адкрываецца цудоўны від на горад.

гаворачы сучаснай мовай, абслугоўваючы персанал, і яшчэ адна вежа. Усё даводзілася рабіць фактычна з нуля. Першая чарга — гэта сем экспазіцыйных залаў. Частка прысвечана ўтварэнню Гарадзенскага княства і развіццю Вялікага Княства Літоўскага, частка — асабе Стэфана Баторыя. Ёсць і візуалізаваны аповед пра Гародню XVI — XVII стагоддзяў. У памяшканнях замка адноўлены аздобленыя кафляныя печы.

Гэта ўсё стала магчымым дзякуючы творчай супрацы навукоўцаў, рэстаўратораў, мастакоў. Старшыня Бела-

льтуры, а газета “Культура” забяспечвала інфармацыйную падтрымку праграмы, распавядаючы пра мінулае і сучасны стан каменных сведак велічнай і драматычнай гісторыі нашай краіны. Тады, напачатку, шмат хто не верыў, што яна будзе рэалізаваная, бо, маўляў, няма грошай, прынамсі ў патрэбнай колькасці, матэрыяльных рэсурсаў, зрэшты — адпаведнага досведу. Але, як бачым, цуды здараюцца. І гэты цуд цяпер упрыгожвае замкавую гару ў старажытным Гродне.

K

Сяджу ў адпачынку дома, ад ковіду хаваюся: чытаю, пішу, успамінаю. Урачы забараняюць выпраўляцца ў доўгія вандроўкі. Але ў майго сына Сцяпана іншая пазіцыя: трэба рухацца. Па суботах ён на практыцы і на ўласным красаверы вывучае гісторыю краіны, папаўняе калекцыю магніцікаў, запрашае ў ваяж і мяне. Пагаджаюся з радасцю, бо паміж “еду сам” і “мяне вязуць” розніца істотная.

Яўген РАГІН /
Фота аўтара
Мінск — Крэва —
Гальшаны — Ліда —
Навагрудак — Мінск

Такім чынам і нарадзіліся гэтыя дарожныя нататкі. Імкнуўся пісаць не толькі пра тое, што бачыў, але яшчэ і пра тое, што пры гэтым думаў і адчуваў.

КРЭВА: ПАНЦЫР ДЛЯ ВАЯРА

Упершыню мы тут былі гадоў трыццаць таму. За гэты час мой хлопец стаў мужчынам і пераканаўся, што кожны беларус павінен раз-пораз наведваць святыя мясціны. Я цалкам згодны: каб любіць, трэба ведаць. Можна, дарчы, і наадварот: каб ведаць, трэба любіць.

Пра тое, як захоўваюцца і аднаўляюцца замкі Беларусі, “К” пісала, піша і будзе пісаць, та-

Ці ў кожнага замка — свой сувенір?

Як мы з сынам магніцікі шукалі

ніяк для гэтага не прыстасаваная, нават паветкі не мае. Усё сваё рамеснік возіць з сабой. Ён мясцовы, з вёскі Чухны. Таму магніцікі, іншыя рэчы з гліны і дрэва ўтрымліваюць мясцовы каларыт, па ўсім бачна, што зроблены чалавекам,

рысты пытаюцца: “А чаму не бясплатна?” Спрабую давесці, што любая капейчына, заробленая на колішняй зямлі Сапегаў, ідзе на ўзнаўленне замка і добраўпарадкаванне прылеглай тэрыторыі. Пытанннё з гэтага аўтобуса больш не ўзнікае.

Магніцікамі, набытымі ў візіт-цэнтры, Сцёпка не вельмі задаволены. Адсутнічаюць, так бы мовіць, тутэйшыя характэрныя асаблівасці. Уражанне такое, што сувеніры рабіў хтосьці адзін, якога не мясцовыя каларыты непакоілі, а грошы. Сітуацыя досыць стандартная. Калі так будзе цягнуцца, за вытворчасць сувеніраў возьмецца Кітай. І такое ўражанне, што пачынае брацца.

Яшчэ раз прыходзім да высновы, што непаўторнасць су-

прызамкавага возера. Сапега чакае карасёў.

ЛІДА: ЯПОНСКИ СЛЕД

Вандроўка па Лідзе ўразіла Грунвальдскай вуліцай. І не толькі. Я думаю, што горад, які выпускае цудоўныя канцэнтраты супоў ды кісялёў, парадзе і іншым.

Шкада, не атрымалася.

Сцяпан адшукаў фірмовую краму, каб набыць адмысловае лідскае піва такой маркі, якой у Мінску не сустрачэш. Аднак, нічога адметнага яму не прапанавалі. Сын доўга разважаў, якім гнуткім павінен быць сёння маркетынг і чаму ён такім не з’яўляецца. Тое ж самае і з сувенірамі,

мяркуючы па шлемах — яўна тэўтонскага паходжання, і нейкія вязаныя коцікі пад бісернымі дрэўцамі... Не, у самым замку можна падабраць больш прыстойныя сувеніры, аднак і на вуліцы ў тую суботу ля муроў было завозна. Вось якое ўражанне складзецца ў тых турыстаў ад тых безаблічных сувеніраў?

НАВАГРУДАК: СКРЫПКА ГУЧЫЦЬ

Не хачу лішні раз хваліць маіх шматлікіх новагрудскіх сяброў, але давядзецца. Горад для мяне даўно займеў статус музея. Ші не кожная вуліца — асобная экспазіцыя. Галоўная — выхад да замкавай гары і сам замак. Вечар ужо, але галоўная бібліятэка раёна адкрыта, а дзверы яе адчынены. Маўляў, калі ёсць пытанне, заходзьце — абавязкова атрымаеце адказ. Далей — дзве сувенірныя крамы, дзе з цікавымі магніцікамі ўсё як мае быць. А з карціннай галерэі Кастуся Кавалевіча гучыць скрыпачная музыка. Вельмі пранізлівая ўверцюра да галоўнай замкавай сімфоніі.

Словам, усё выглядае досыць гарманічна. Нават недабудаваная кавярня з невялічкім гатэлем. Вельмі спадзяюся, што прадбачлівы прадпрымальнік давядзе справу да канца і я даведваюся, што любіў на сняданак Адам Міцкевіч.

Выснова нашага шпацыру ля замкавых муроў вам даўно зразумелая: у кожнага замка — свая душа. І нельга рабіць магніцікі з

Свое Крэва.

Гальшаны.

Лідскі сувенірны кірмаш.

Навагрудскія мury.

му цяпер на гэтым спыняцца не буду. А вось пра турыстычную інфраструктуру, як падаецца, скажаць варты. Агаваруся: у сонечную суботу 16 кастрычніка на ўсіх этапах нашага замкавага маршруту турыстаў было вельмі шмат. Яны ішлі пешкі, каціліся на роварах, ехалі на аўтобусах і легкавіках з нумарамі ці не ўсіх абласцей краіны...

Дык вось, за трыццаць гадоў крэўскі пашанотны друг пакрысе пераўтвараецца ў замкавыя мury. Дый прылетелу прастору пачалі добраўпарадкоўваць. У выніку з’явіліся масток, лаўкі, ліхтары. На гэтым працэсе спыніўся. Што тут яшчэ можна зрабіць? Да прыкладу, сталае месца для продажу сувеніраў. Майстар-рамеснік Сяргей Бандарэнка ў гэтым упэўнены. Памятаю, раней ён рэалізоўваў ім зроблены тавар непасрэдна ля замкавай сцяны. Улады чамусьці вырашылі, што больш цывільны варыянт — месца ля крамы, побач з лаўкамі і ліхтарамі. Не буду спрачацца з уладамі. Але “сувенірная” тэрыторыя

неабякавым да роднай гісторыі. У кожнай рэчы — душа Крэва. З задавальненнем прыдбалі для асабістых калекцый па магніціку.

З Бандарэнкам бачымся не першы раз, але ў роднай яго вёсцы яшчэ не бывалі. А там ёсць на што паглядзець. За мізэрную плату кожны ахвотны можа паблукцаць па лабірынце, ацаніць зменшаную копію Крэўскага замка пад адкрытым небам. А яшчэ гаспадар узводзіць помнік ваяру часін Вітаўта. Сцяпан, колішні сябар аднаго з мінскіх рыцарскіх клубаў, абяцае прывесці для скульптуры дэталі ўзбраення. Значыць, гэтая сустрэча — не апошняя.

ГАЛЬШАНЫ: ХІТРЫ САПЕГА

Тут пачаць варты з рэчаў прайзачных, але вельмі важных для любога вандроўніка. У кавярні “Замак” паабедца можна надзвычай смачна і танна. А ў замкавай зоне дзейнічае прыбіральня. Уваход — 50 капеек. Ту-

веніраў павінна адпавядаць непаўторнасці замка.

Ля гальшанскіх муроў прыжыўся кот. Чорны з белымі плямінкамі, з хітрай і разумнай псыкай. Ад экскурсантаў не адыходзіць. Менавіта яны і прыдумалі яму мянушку Сапега. Жывы брэнд і жывая рэклама. Але магніцікаў з ягонай выявай пакуль няма. З кім паспрачацца, што будзе?!

Антаніна Рапецкая, кіраўнік філіяла Ашмянскага краязнаўчага музея імя Францішка Багушэвіча “Гальшанскі замак”, распавядае, што з мая (іменна тады філіял пачаў прымаць гасцей) аб’ект наведвала шэсць тысяч чалавек. А работы працягваюцца. У перспектыве — стварэнне

што рэалізоўваюцца пад сценамі мясцовага замка. Нічога непаўторнага ды адметнага.

Нават такое ўражанне склалася, што замак захапілі самураі з крыжакі і яшчэ хтосьці з махноўскім поглядам на захаванне мясцовай традыцыі.

Мяркуюце самі, пад паветкамі прадаваліся драўляныя нунчакі, магніцікі з выявамі ваяроў,

аднолькавым афармленнем, мяняючы толькі замкавую выяву. Якасны сувенір — гэта непаўторны твор мастацтва, які павінен кранаць душу і нараджаць любоў да наaska. Так што на першы погляд дробязны магніцік з’яўляецца насамрэч вялікай цаглінкай да падмурка слаўнай беларускай гісторыі.

Вось яны, магніцікі.

Руслан Кніга вучыць старадаўняму ткацтву.

Сёлета мне давалося стаць адным са сцэнарыстаў тэлевізійнага трэўэл-шоу “7 цудаў”, які здымала студыя гістарычных фільмаў “Майстэрня Уладзіміра Бокуна” пры падтрымцы Нацыянальнага агенства па турызме. Пра саму праграму распавядаць не буду: яе лепей убачыць. Але паколькі цягам месяцаў працы ў мяне з’явілася магчымасць праманіторыць, што робіцца з беларускім турызмам за апошні час, падзялюся сваімі ўражаннямі на гэты конт.

Ілья СВІРЬІН

НЕ ДЗЕДАМ МАРОЗАМ АДЗІНЫМ

Задача праекта не проста скласці маршрут і дбайна яго апісаць, але знайсці сапраўдныя цуды. Часам іх, прызнацца, даводзілася ствараць. Прыкладам, каб паказаць амаль не засвоеную пакуль туріндустрыяй Гродзенскую крэпасць — адзінае ў Беларусі месца, дзе можна убачыць сапраўдныя сталактыты! — мы звярнуліся па дапамогу да прафесійных спецеалагаў, якія спушцілі выдоўцаў у адзін з фартоў.

Але без топавых аб’ектаў пры такой пастаноўцы задачы ўсё ж няк не абыйсці. А на галоўных нашых адметнасцях, як кажуць кіношнікі, штатывы няма дзе ставіць. Складана паказаць тое, што ўжо сто разоў паказвалі да цябе!

Ды, як высветлілася, гаспадары буйных тураб’ектаў таксама разумеюць, што з часам любыя эмоцыі прытуляюцца. І ствараюць новыя круцатыяныя прадукты, якія дапамагаюць, што з часам любыя эмоцыі прытуляюцца. І ствараюць новыя круцатыяныя прадукты, якія дапамагаюць, што з часам любыя эмоцыі прытуляюцца.

Што ж гэта за слон і ці ёсць у яго вушы ды лобат? Ведаю, але не скажу. Завалатары квэсту настойліва просяць інтрыгу не прадаваць.

Цуды турызму, або “Пацеркі” на “ніцях” новых маршрутаў

На паветраным шары над Мірам.

Аднак можна не сумнявацца, што разгадка здзіўніць вельмі многіх — прычым найперш сваёй інтэлектуальнасцю.

А ў Нясвіжы музейшыцкі прапануюць начную экскурсію — маштабнае касцюмаванае шоу, якое дазваляе пазнаёміцца не толькі з легендамі замка, але і з побытам яго колішніх уладароў. Паверце, уражанні ад радзівілаўскай рэзідэнцыі зусім іншыя, чым калі наведваеш яе па звыклым графіку.

Яшчэ адзін турыстычны “зубр” — Белавежская пушча — у плане абнаўлення асартыменту пайшоў куды далей. Археалагічны музей, які адкрыўся там усяго пару гадоў таму, хутка вырас у ладны скансэн. Толькі сёлета ён папоўніўся дзюмо экспазіцыямі, прычым кожная памерам з добры падворак!

Аднак галоўная адметнасць не ў маштабах, а ў той эпосе, якую музей аллюструе. Гісторыя Беларусі для большасці з нас пачынаецца недзе з перыяду Полацкага княства. Тобок стагоддзі 10–12 стагоддзяў. Між тым гэта толькі верхавіна айсберга: людзі тут з’явіліся на дзясяткі тысячагоддзяў раней за Рагвалода!

Вось пра гэтыя перыяды — ад каменнага веку і недзе да сярэдзіны першага

тысячагоддзя на Нараджэнні Хрыстовым — і распавядае экспазіцыя. Прычым распавядае — менавіта тое слова. Археалагічны скансэн новы не толькі па часе з’яўлення, але і паводле свайго падыходу. Гэта ўжо не артэфакты ў вітрынах, але музейныя наратыўны і інтэрактыўны. Тут можна завітаць на агеньчык да тыповай сям’і бронзавага веку, навушчыца разводзіць той самы агонь тузінам розных спосабаў, прасачыць эвалюцыю ткацтва, а пры вялікім жаданні нават самому выплавіць фібулу готаў — дарэчы, гэта легендарнае племя на тэрыторыі пушчы сялілася ахвотна.

...А яшчэ тут можна прыйсці да высновы, што палеская паўзямлянка Міларадскай культуры (недзе VI ст. да нашай эры) — гэта неабліг варыянт дзёўкіна сучаснага дачнага доміка!

Канешне, у наведвальніка рана ці позна ўзнікае пытанне: а звесткі адкуль? Ніхто ж з нас на свае вочы не бачыў, як жыхары каменнага веку свідравалі ў крэмені адтуліну. Але пагутарыўшы з навуковым супрацоўнікам музея Русланам Кнігам, ты разумееш, што кожная дэталі тут не са столі ўзята. У аснове рэканструкцыі — дзесяцігоддзі руплівай працы навукоўцаў з нашай акадэміі ды іх замежных калег. Суразмоўца літа-

ральна сыпле прозвішчамі і назвамі кніг...

А да бібліятэчных ведаў дадаецца эксперымент, спроба прымерыць на сябе шкуру даўняга прашчурца. Руслан і яго калегі метадам спроб і памылак засвоілі дзясяткі старажытных тэхналогій. Менавіта такая эксперыментальная археалогія дапамагае запойніць многія лакуны ў гістарычных ведах.

Пры гэтым Руслан Кніга не толькі ўтрапіў навукоўца, які літаральна жыве сваімі даследаваннямі, але яшчэ і фаніна расказчык ды шчодрый на розныя прыдумкі шоумен. Ён здатны зацікавіць любога наведвальніка,

Так на турыстычную карту была нанесеная новая лакацыя — балота Жада. Можна меркаваць, што ёй зацікавіцца многія з наведвальнікаў суседняй Ельні, якая стала сапраўдным хітом гэтага сезона.

Балота, без сумневу, вярта разглядаць як пазітыўны брэнд Беларусі, здатны кампенсавать адсутнасць мора і гор. Калі не верыце — паглядзіце... хаця б нашу праграму. Хаця тысячы ўжо вераць — і едуць. Прычым гэты ўсплёск цікавасці напайняе жыццём і навакольнай гісторыка-культурнай адметнасці — той жа шыкоўны музей Драздовіча ў Гер-

лікія гатэлі яшчэ могуць таіць прыкрыя неспадзяванкі (у Пінску, напрыклад, адсутнічала ашыяленне). Але сітуацыю ратуюць шматлікія аграсядзібы, якія густа рассыпаны па ўсёй краіне. Кошты даволі памяркоўныя і даступныя для сярэдняй кішэнкі.

Адпаведна, можна сцвярджаць, што праблема інфраструктуры, якая зусім нядаўна здавалася бадай невырашальнай, сёння ўжо страціла актуальнасць. Галодным ды беспрытульным турыстам у нашых краях не застаецца. Прынамсі калі ён мабільны і падарожнічае на ўласным аўто.

Але ў плане кулінарны ўсё ж хацелася куды большага. Мы наўмысна ўключалі ў лік цудаў і не толькі вядомыя, але і “ядомыя” брэнды. Адзін з іх — кухня Адэльска, мястэчка на памежжы трох краін, якая ўсмактала ў сябе самыя розныя традыцыі. Арыгінальныя страў тут — дзясяткі, а ў сукупнасці яны маюць статус нематэрыяльнай ГКК.

Праўда, як паведамілі мне носьбіты традыцыі, перажывае яна далёка не лепшыя свае часіны. Старажытныя кулінарныя гурты паступова адыходзяць, а ў моладзі іншых спраў хапае...

Сёння агеньчык у ачагу падтрымліваюць мясцовыя работнікі культуры — што атрымліваецца ў іх вельмі няблага. Нас не толькі пацаставалі вантрапанкай, але і навучылі яе гатаваць. Але гэта, вядома, на замову. Не думаю, што, апянуўшыся ў тых краях выпадкова, змог бы пасмакаваць тамтэйшыя ласункі. Зрэшты, яно зразумела: ДК — усё ж, не рэстаран, які працуе па вызначаным графіку. Ва ўстаноў культуры трохі іншыя функцыі.

Здавалася б, наладзь у тое мястэчка кулінарныя туры — і попыт ім збяспечаны. Як, дарэчы, ужо робяць у Слаўгарадскім раёне. Яшчэ зусім нядаўна ён мала ў каго выклікаў хоць які асацыяцыі, але цяпер яны ёсць. І найперш гэта — смак сыру. Сыравараў тут больш чым дзе на душу насельніцтва, у іх ёсць цэлая сетка тэматычных аграсядзіб, свой фест, хутка мо і музей будзе...

Думаю, прычына поспеху не столькі ў адметных якасцях малака або сакротнай рэцэптуры, колькі ў этнакіраванай дзейнасці па стварэнні рэгіянальнага брэнду. Тое, што недзе гэта працуе, павінна натхняць іншых.

І ўвогуле... Варта адзначыць, што натхняльных прыкладаў у нас доволі. Пачынаючы распрацоўваць тэму, штораду знаходзіў новыя. Мы, згодна з канцэпцыяй, называлі іх цудамі, але насамрэч гэта хутчэй заканамернасць. Калі ёсць добрая ідэя і памкненне руліва ды паслядоўна ўвасабляць яе ў жыццё — цуды сябе чакаць не прымусяць!

Выкарыстаны кадры з тэлевізійнага трэўэл-шоу.

Сталактыты Гродзенскай крэпасці.

нават вельмі далёкага ад Міларадскай культуры.

Ды і сам новы музей — папраўдзе добры ўзор спалучэння неабходнага ў наш век атракцыйнасці з пазнавальнасцю і сур’ёзным навуковым падыходам. Як выяўляецца, абодва гэтыя складнікі — зусім не ўзаемавыключныя. Таму можна меркаваць, што пупча ў хуткім часе будзе асацыявацца не толькі з зубрамі і Дзедам Марозам.

ПАЦЕРКА ВАКОЛ БАЛОТА

Што асабліва прыемна, свае турпрадукты пачынаюць ствараць і зусім няпрофільныя, здавалася б, арганізацыі. Прыкладам, мясцовая гаспадарка ў Тураве зрабіла першы і пакуль адзіны пливучы гатэль — на баржы, прыштэраванай да берага Прыпяці. А Дэсенскі лясгас не так даўно прыкупіў экзатычную “цацку” — балатаход “Раса” на вальзіных дзёмутых колах. І дзякуючы ёй кожны ахвотны можа патрапіць у тывы куткі, дзе, пэўна, ніколі не ступала нага чалавека — бо калі ступіць, то адразу праваліцца мінімум па калена. Заадно экскурсавод распавядае вам мясцовыя паданні і пажака дзюныя каменныя крыжы, што немаведама як апянуўся пасярод багны.

манавічах або цэлы россып прыгожых касцёлаў. Бы тыя пацеркі, яны націнаюцца на нігачкі новых маршрутаў, што адзін за адным утвараюцца вакол Ельні. Тое самае адбываецца і вакол Прыпяці, якая ў пару разліву таксама стала папулярным напрамкам.

Хочацца верыць, такія пацеркі стануць і бадай найбольш уражальныя (як па мне) адметнасці. Гэта не прырода ці архітэктура, а людзі. Дакладней — сапраўдныя асобы. Той жа настаўнік з Мёраў Вігольд Ермалёнак, які стварыў прапраўдзе неверагодны школьны музей — прычым збоўшага на падножным матэрыяле! Або інсітны скульптар з глыбі Палесся Іван Супрунчык, які з дапамогай адной сякеры раскрывае сапраўды касмічнага маштабу тэмы. Або ўнікальны чалавек-аркестр Мар’ян Скрамблевіч...

Стасункі з імі пакідаюць незабыўны след. Прычым, як сведчыць мой досвед, гэтыя унікалы — асобы вельмі звычайныя ды адкрытыя. Таму не варта баяцца вазіць да іх турыстаў.

ВЯДОМЫЯ І “ЯДОМЫЯ” БРЭНДЫ

Знайсці начлег для здымачнай групы сёння ўжо не праблема — не тое што якіх гадоў дзесяць таму. Так, вя-

28 кастрычніка былі урачыста падведзены вынікі VI Нацыянальнай прэміі ў галіне тэатральнага мастацтва (гл. мінулы нумар “К”). Конкурс завяршыўся, але яго сёлёння правядзенне было адным з самых складаных і драматычных за ўсю гісторыю. Вядома, усё неспадзяванкі паралічыць немагчыма, але, як паказаў цяперашні вопыт, некаторыя арганізацыйныя моманты ўсё ж патрабуюць асэнсавання і далейшага ўдасканалення.

Надзея БУНЦЭВІЧ /
Фота Таццяны
МАТУСЕВІЧ

КОНКУРС ЯК ЛЮСТЭРКА

Творчае спаборніцтва, дзе і як яно ні адбывалася б, заўжды дае красамоўны зрэз развіцця абранага віда мастацтва. Да таго ж сама конкурсная сітуацыя заўсёды скіравана на пошук флагманаў у поўнай галіне, на якіх будучы раўняцца астатнія. Ці ж выканалася сёлёння прэмія гэтую адказную місію? Пытанне не марнае. Бо калі абпірацца выключна на конкурсныя прагляды, дык складзенае з іх люстэрка нашага тэатральнага мастацтва атрымалася можа і не зусім крывое, але ж дакладна вельмі і вельмі маленечкае, у якім немагчыма агледзець усё цалкам: бачны хіба асобныя моманты. У чым справа? Патлумачу.

Пачнём з таго, што шорт-ліст вылучаных на прэмію спектакляў складалася на аснове заявак, дасланных тэатрам. Ён быў сфарміраваны год таму. Але з-за пандэміі конкурс перанеслі і пачалі збіраць заяўкі нанова. У выніку некаторыя тэатры (і найперш абласныя, дзе колькасць прэм’ер за сезон бывае вялікай), апынуліся перад няпростым выбарам: зноў вылучыць заяўленае раней (а некаторыя з тых самых выбітных спектакляў сталічная публіка паспела пабачыць) ці прапанаваць штосьці новае. Вядома, частка цікавостак знікла.

Яшчэ адным бар’ерам стаў даволі траліцыйны адбор намінантаў спецыяльнымі камісіямі. Прызначы, ён быў вельмі дзіўным, часам незразумелым. Але асабіста мяне вымусіў згадаць некаторыя акадэмічныя музычныя конкурсы выканаўцаў, што праходзяць у тры туры. Калі ўдзельніцаў вельмі многа і праслухоўванні першага туры ідуць цягам некалькіх дзён без анлайн-трансляцый, на другі этап, здараецца, не праходзяць самыя моцныя конкурэнты, затое трапляюць куды слабейшыя. Гэта значна спро-

Тэатральная прэмія і яе “нявывучаныя ўрокі”

Сцэна са спектакля “Ганна Карэніна”.

чвае далейшую працу журы: адбіраць пераможцаў сярод тых, хто застаўся, становіцца куды прасцей. І публіка, што прыйдзе толькі на трэці тур (ну хто вытрымае суцэльны тыдзень з ранку да вечара, калі ва ўсіх праца?), будзе пераканана, што патрапіла на самых-самых.

Штосьці падобнае было і тут. Да прыкладу, у праграме не аказалася такіх адметных, цікавых на пастаноўчыя прыдумкі спектакляў для дзяцей і юнацтва, як “У краіне нявывучаных урокаў” сталічнага тэатра лялек (памятаеце такі мультык яшчэ савецкіх часоў?), “Пінокія” Вялікага тэатра. Так, згаданыя калектывы трывалі былі ў лідары. Маўляў, наспей час даць дарогу іншым? Мэта неаблая, асабліва задача максімальна падтрымаць рэгіён. Цудоўна! Але ж тут заўсёды ёсць два шляхі: паказаць, куды і як трэба рухацца, — ці проста рознымі спосабамі “пасунуць” папраўдзе моцных канкурэнтаў. Які варыянт абяром надалей? Хацелася б першы.

ВАМ ЯКУЮ КАРОНУ?

Яшчэ адным фактарам, што не дазволіў склаці адэкватную карціну развіцця айчыннага тэатральнага мастацтва, стала праслаўтая пандэмія. На час правядзення конкурсных праглядаў прыпала чарговая хваля захворванняў, з-за чаго калектывы былі вымушаны пераносіць, а то і папросту адмяняць запланаваныя спектаклі. Іншымі словамі, замест кароны пераможцаў іх спасцігала іншая “карона” — каранавірус. І калі паказы былі запланаваны не на першыя, а на апошнія дні конкурсных праглядаў, гэта была сапраўдна

катастрофа: пераносіць іх кудысьці было немагчыма.

З-за гэтага практычна знікла канкурэнцыя ў секцыі “Тэатр лялек”: з пяці заяўленых спектакляў журы прагледзела толькі два. Не прыехаў Брэсцкі тэатр лялек з выдатным спектаклем “Сотнікаў” наводле В.Быкава, не былі паказаны сталічныя “Нататкі юнага лекара” і “Пушкін. Вельмі маленькія трагедыі”. З “...Лекарам” хвароба ўвогуле расправілася жорстка. Спачатку спектакль быў перанесены, але і той паказ адмянілі, прычым літаральна за паўгадзіны да пачатку, бо артысты тэрмінова выклікалі “хуткую дапамогу”.

Дый у секцыі “Тэатр драмы” ўдзельніцаў стала меней. І, што асабліва крыўдна, мінскія гледачы не ўбачылі ніводнага з двух заяўленых спектакляў Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Я.Коласа з Віцебска.

Вядома, на конкурсах здараюцца неспадзяванкі. Але, магчыма, надалей трэба падумаць пра розныя варыянты паказаў? Улічваючы сённяшняю няпростую сітуацыю, многія конкурсы і фестывалі свету сыходзяць у анлайн-фармат ці сумяшчаюць яго з “жывымі” праглядамі. Зразумела, ніякая самая добрая трансляцыя не параўнаецца здыханнем сцэны, але ў цяперашніх умовах такі падыход мог бы пашырыць утуленне пра тое, што і як адбываецца ў нашых тэатрах: як яны развіваюцца, у які бок крочаць. Бо, мяркуючы па тым, што было рэальна паказана (і, адпаведна, узнагароджана), беларускае тэатральнае мастацтва застаецца пераважна на ранейшых пазіцыях традыцыйналізму: у канчатковай праграме конкурсу, асабліва сярод тэатраў ля-

лек і драмы, практычна не засталася больш ці менш авангардных пастановак, розных найперш на маладзёжную аўдыторыю (некаторым выключэннем стала хіба перанесеная “Князьёна Мэры” Тэатральнага праекта “Тры Ффармата”).

Сцэна са спектакля “Варшаўская мелодыя”.

Пры такім раскладзе самым прагрэсіўным выглядала напярэдняе секцыі “Музычны тэатр”. Оперы Вялікага тэатра “Фаўст” у пастаноўцы Ганны Маторнай, “Вілісы. Фатум”, дзе ўпершыню выступіла рэжысёрам зная оперна прымадонна Аксана Волкава, мюзікі-дэтэктывы “Джэк-патрашчыцель” Маладзёжнага тэатра эстрады — гэта папраўдзе новы для нашай тэатральнай прасторы крок, адпаведны найноўшым сусветным тэндэнцыям. Але ж калі ўлічваць цалкам усю карціну развіцця беларускага мастацтва, дык наперадзе апынуцца з’явы, больш шчыльна звязаныя з рэальным сінтэзам усяго магчымага і немагчымага: “Магчыма з ветрам” РТБД, “Мяшчанскае вясельле” Брэсцкага акадэмічнага тэатра драмы, “Пікавая дама” Магілёўскага абласнога драмтэатра, згаданыя “Нататкі юнага лекара” і

Сцэны са спектакля “Джэк-патрашчыцель”.

многія-многія іншыя пакмненні (і, дададзім, маладзёжныя эксперыменты на малой сцэне), што пашыраюць тэатральныя межы.

ЗМЕНА ПРАВІЛАЎ ГУЛЬНІ

У час урачыстай цырымоніі ўзнагароджвання пераможцаў, якая праз два дні транслявалася тэлебачаннем на ўсю краіну, пытанні ўзнікла шмат. І адно з галоўных — поўны склад журы ўсіх секцый, а таксама адборачных камісій. Членаў журы, кіраўнікоў тэатраў і некаторых іншых удзельніцаў паздзілі наўпрост на сцэну. Але разгледзець абсалютна ўсіх ды яшчэ згадацца, якую менавіта секцыю той ці іншы член журы прадстаўляе, было немагчыма. Запомніліся хіба тыя, хто выходзіў уручаць памятных статуэткі і дыпломы. А тых, хто сядзеў не на перадавым, а крыху далей, на экране ўвогуле бачна не было. Дый вялічаны называлі толькі тых, хто падыходзіў да мікрафону.

Між тым, поўны склад “судзейскай калегіі”, які абвясчаецца калі не ў час конкурсных праглядаў, дык у фінале спаборніцтва, — адна з цалкам заканамерных традыцый. Памятаю, што раней, нават калі не называлі ўсіх, дык давалі імёны на экране:

гэта сапраўды вельмі важная деталь любой падобнай імпрэзы.

Але, падобна на тое, у нас “умовы гульні” любяць змяняцца. У тым ліку ў час самога конкурсу. З аднаго боку, разглядаюцца непасрэдна толькі тыя спектаклі і, падкрэслію, у тым складзе, што быў на самім конкурсным праглядзе. З другога боку, найлепшым дыржорам становіцца Аляксандр Ансімаў, які рыхтаваў балет “Пер Гюнт”, укладу яго нямала сіл, але ж не быў заяўлены Вялікім тэатрам у якасці намінанта на прэмію і, гадоўнае, не кіраваў тым спектаклем, які ішоў у конкурснай праграме. Нічога не маю супраць самога шааноўнага дыржора, але... Атрымліваецца нейкая “падвойная бухгалтэрыя”?

Гэты прыклад самы, бадай, яскравы, але не адзінакавы. Калі прытрымлівацца логікі, дык тады трэба было разглядаць і тыя спектаклі, што па ўважлівых прычынах не былі паказаны. Ці член журы (а ў іх склад, канешне, уваходзяць самыя дасведчаныя спецыялісты ў адпаведнай галіне) па тэатрах не ходзіць? Нават па сталічных. І нават на самыя нашумелыя спектаклі, што атрымалі вялікі розгалас. Нейкая “нестыковачка”. Магчыма, трэба зноў вярнуцца да конкурсных умоў? І штосьці перагледзець, укладладніць, каб падобных незразумелых здзівацтваў надалей не было.

Так што галоўны вынік Нацыянальнай прэміі — усё той жа самы, які і раней: яна патрабуе ўдасканалення. І пачынаць трэба з самога складання праграмы. Дакладней, з пытання: нам патрэбна рэальная карціна ўсяго самога лепшага?

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

ЛЮБОЎ ДА РОДНОЙ ЗЯМЛІ

Як піша наша стала аўтарка, бібліятэкар Астравецкага раённай бібліятэкі Вольга Заянчкоўская, удзельнікі аматарскага аб'яднання "Жывіца" Альгоўскай сельскай бібліятэкі разам з бібліятэкарам Юліяй Заруба правялі ўрок экалогіі "Восеньскі настрой".

"Удзельніцаў парадаваў той факт, што занятак прайшоў на прыродзе, — піша Юлія Заруба. — Дзяўчаты сплялі цудоўныя восеньскія вяночкі, хлопцы падрыхтавалі малюнкi прыроды, а ўсе ахвотныя маглі паспрабаваць сябе ў ролі фатографа. У аб'екты юных экалагаў трапілі наваколныя краявіды, рака, лісце, дрэвы".

У Карэліцкім раённым краязнаўчым музеі, як паведаміў нам Дзмітрый Арцюх, адкрылася інтэрактыўная выстава "Час маляваць". Праект арганізаваны ўстановай культуры сумесна з мастаком-графікам Мікалаем Гзімам. Аснову часовай экспазіцыі складаюць малюнкi самога мастака, на якіх адлюстраваны знакавыя месцы і славутасці Карэліцкага раёна. Галоўная асаблівасць выставы — яе інтэрактыўнасць. Наведвальнікам прапануюць не толькі паглядзець на выстаўленыя незвычайныя экспанаты, але і дакрануцца да іх ды размаляваць алоўкамі любога колеру.

Намеснік дырэктара Зэльвенскай раённай бібліятэкі Вольга Камякевіч напісала пра тое, што на чарговым пасяджэнні аматарскага аб'яднання "Вытокі", якое дзейнічае пры Каралінскай інтэраванай бібліятэцы, удзельнікі разам з бібліятэкарам афармлялі выставу рэтра-фотаздымкаў "Захоўваем любоў да роднай зямлі".

"Назва "рэтра" кажэ сама за сябе: фотаздымкі былі зроблены 30-40 гадоў назад, — адзначае аўтарка ліста. — Усе фотаздымкі без выключэнняў уяўляюць цікавасць. Яны як быццам акумулі наведвальніку выставы ў мінутае, у 1970-1990-я гады ХХ стагоддзя".

КОНКУРС ДЫ ЭТНАСВЯТА

І яшчэ адзін ліст з Гродзеншчыны. Раз на два гады на базе Гродзенскага абласнога метадычнага цэнтру народнай творчасці праводзіцца абласны конкурс выканаўцаў размоўнага жанру, у якім прымаюць удзел калектывы і асобныя артысты без абмежавання ўзросту. Як паведаміла нам рэдактар названай установы Ала Бялькевіч, удзельнікі мерапрыемства становяцца работнікамі культуры, вуч-

Халады наступаюць хоць і павольна, але няўхільна. Ды гэтак жа няўхільна і актыўна на наш e-mail прыходзяць аўтарскія допісы пра тую ці іншыя цікавыя клубныя, бібліятэчныя, музейныя мерапрыемствы, што адбыліся днямі ў розных рэгіёнах Беларусі. Так што і холад, і ранішняе шэрэн на зямлі, і адсутнасць сонечнага цяпла — усё гэта не так важна, калі ў сэрцы гарыць агонь творчасці або адчуваецца няўхільная прага да свядаржэння новага і адметнага ў працы сваёй канкрэтнай установы. Вось пра гэтае новае, адметнае, цікавае і пагаворым у нашым традыцыйным аглядзе лістоў з паштовай скрынкі "К".

"Восеньскі настрой" і антураж рэтра-выставы

**МЫ НЕ СМОЖЕМ
ИСПЕЧЬ ПИРОЖКИ
ВМЕСТО
ВАШЕЙ БАБУШКИ!**

Позаботьтесь о безопасности
печного отопления в домах
своих покинутых родственников

На здымках:

- 1 На выставе рэтра-фотаздымкаў у Каралінскай інтэраванай бібліятэцы.
- 2 Новая інфармацыйная кампанія "Бяспечная старасць!" ад МНС Беларусі.
- 3 Удзельнікі аб'яднання "Жывіца" Альгоўскай сельскай бібліятэкі на ўроку экалогіі.
- 4 Маргарыта Звонка ўганараваная 1 месцам на Гродзенскім абласным конкурсе выканаўцаў размоўнага жанру.
- 5 Удзельнікі этнасвята "Пакроўскі абярэг" у Палацы мастацтваў Бабруйска.

ні школ, студэнты, людзі розных прафесій.

У сувязі з неспрыяльным эпідэміялагічным становішчам, якое назіраецца цяпер у Беларусі, сёлётыя творчае спаборніцтва прайшло ў анлайн-фармаце. Журні на чале з вядучым майстрам сцэны, актрысай Гродзенскага абласнога драматычнага тэатра Аленай Красікавай вызначыла пераможцаў у намінацыях "Паэзія", "Проза", "Народная проза", "Камедыяна-сатырычныя творы".

"Сёлета выбраць лепшых было няпроста, таму спіс прызёраў і лаўрэатаў спецыяльных дыпламаў атрымаўся доўгім. Па выніках конкурсу будзе выдадзены рэпертуарны зборнік твораў, уасобленых удзельнікамі на "віртуальнай сцэ-

не". Лепшыя чыталнікі абавязкова ў хуткім часе прымуць удзел у абласных і рэспубліканскіх канцэртах, стануць удзельнікамі Рэспубліканскага фестывалю сумару "Аўцюкі" і Рэспубліканскага фестывалю фальклорнага мастацтва "Берагіна", якія ладзяцца на гомельскай зямлі", — адзначыла ў сваім лісце Ала Бялькевіч.

А цяпер — да навінаў з Магілёўшчыны. Штогод у Палацы мастацтваў Бабруйска праходзіць этнасвята "Пакроўскі абярэг". Як напісала нам загадчыца адрэдаванага мастацкай творчасці ўстановы культуры Ірына Цыганкова, этнасвята — гэта не проста даніна традыцыям, але і выдатная нагода для творчай сустрэчы з майстрамі дэкаратыўна-прыкладно-

га мастацтва. Балазе сёлета на свята былі запрошаны выхаванцы тэрытарыяльнага цэнтру сацыяльнага абслугоўвання насельніцтва Першамайскага раёна Бабруйска. Гасці ўбачылі старажытныя прадметы побыту і творы дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва, паспрабавалі свае сілы ў вырабе бранзалета-абярэга, навучыліся заплятаць валасы ў незвычайныя прычоскі з кос, пачулі беларускую фальклорную музыку і паспрабавалі стравы хатняй кухні.

Акрамя таго, загадчык культурна-масавага сектара Палаца мастацтваў Бабруйска Кацярына Каваленка напаведавала пра тое, што ва ўстанове культуры днямі прайшла літаратурна-музычная гасцеўня, прысвечаная памяці вы-

бітнага земляка, беларускага кампазітара, педагога, заслужанага дзеяча мастацтваў Беларускай ССР, народнага артыста Рэспублікі Беларусь Валерыя Кір'явіча Іванова. "Многія бабруйчане ганарыцца гэтым таленавітым кампазітарам, ведаюць і любяць яго песні, якія ўвайшлі ў рэпертуар вядомых беларускіх выканаўцаў і на правае заслужылі шырокае народнае прызнанне. Самыя папулярныя з іх — "Гуляць, дык гуляць", "Ты, ды я, ды мы з табой", — прагучалі на мерапрыемстве ў выкананні салістка Палаца мастацтваў Кацярыны Каваленка і Ірыны Аўсянікавай. Таксама ўдзельнікам вечара быў прадэманстраваны фільм "Зорная музыка-стартыўная сам'я", — паведаміла ў сваім лісце аўтарка допісу.

БЯСПЕКА ПЕРШ ЗА УСЁ

Напрыканцы — яшчэ адна тэматычная падборка. Людміла Зарэцкая, загадчык гарадской бібліятэкі горада Ашмяны, паведаміла нам пра тое, што 26 кастрычніка бібліятэкары прапанавалі чытачам прыняць удзел у гуртцы "Цвярозасць — норма жыцця".

"Ці можа быць умеранае ўжыванне наркатыку? На гэтае і шмат іншых пытанняў паспрабавалі адказаць прысутныя. Асабліва ўвагу бібліятэкары звярнулі на праблему ўжывання алкаголю ў надлеткавым асяроддзі, на так званы "піўны" алкагалізм", — напісала Людміла Зарэцкая.

22 кастрычніка ў сельскай бібліятэцы аграгарадка Мураваная Ашмянскага раёна Гродзенскай вобласці прайшла прафілактычная рэспубліканская акцыя "За бяспеку разам". Мэта акцыі зразумелая — павышэнне ўзроўню бяспекі насельніцтва, актывізацыя пажарна-прафілактычнай работы па папярэджанні пажараў і гібелі людзей. Бібліятэкар Таццяна Ціхановіч з валандэрамі хадзілі па паселішчы і раздавалі ўсім сустрэчным буклеты "Памятайце пра пажарную бяспеку".

Дарэчы, вось і іншае паведамленне на падобную тэму ад нашай сталай аўтаркі, спецыяліста Савецкага раённага аддзела па надзвычайных сітуацыях Мінска Таццяны Бычанок. Яна даслала нам адразу некалькі допісаў, адзін з якіх датычыць таго, што ў сталіцы пачалася рэспубліканская акцыя "Не прапальвай сваё жыццё!", якая ладзіцца цягам усяго лістапада. Акцыя, у якой бяруць удзел актывісты Беларускай маладзёжнай грамадскай арганізацыі ратавальнікаў-пажарных, студэнты, работнікі МНС, праходзіць з мэтай папярэджання пажараў, якія часцей за ўсё адбываюцца па прычыне неасцярожнага абыходжання з агнём пры курэнні ў стане алкагольнага ап'янення. Натуральна, у падобных пажарах часта гінуць людзі.

Акрамя таго, Таццяна Бычанок нагадала, што таксама распачалася новая інфармацыйная кампанія "Бяспечная старасць!", накіраваная на папярэджанне пажараў і гібелі людзей ад іх у дамах, дзе пражываюць пажылыя і самотныя людзі. Як правіла, асноўнымі прычынамі пажараў у дамах пажылых людзей з'яўляюцца парушэнне правілаў эксплуатацыі ўладкавання пачнога апылення, электраправодкі і электраабсталявання, неасцярожнае абыходжання з агнём пры спальванні смецця на дваровай тэрыторыі.

Беражыце сябе, шануюныя чытачы! Сустрэнемся праз тыдзень!

З даўніх часоў Свіслаччына славіцца сваімі працавітымі жыхарамі, традыцыямі і звычаямі. Асаблівае месца ў гісторыі нашага краю займаюць разнастайныя рамёствы і промыслы. Але якія рамёствы без рамеснікаў, без майстроў? Таму ў гэтым матэрыяле хочацца расказаць пра майстра з залатымі рукамі Святаслава Лешчука з аграгарадка Дабравольскага раёна Гродзенскай вобласці.

Святаслаў Ляшчук працуе кіроўцам аўтобуса ў Дабравольскай школе. А ў вольны час займаецца разьбой, ствараючы паспраўднаму дызайнерскія рэчы. Больш за дваццаць гадоў увесь вольны час ён аддае сваёй любімай справе.

Далёка не кожны з нас у нарасці на дрэве ці ў яким-небудзь карчы можа разгледзець тую прыгажосць, што заклала прырода. А ён можа. І не толькі разгледзець, а і давесці кавал

Майстар з залатымі рукамі

лак дрэва да такога стану, каб ім любаваліся іншыя. З-пад рук майстра выходзяць дзіўныя вазы, прыгожыя цукерніцы, столікі, падставачкі, падсвечнікі, нават крэслы. Напрыклад, з масіўнай карчакі ён зрабіў спраўдны царскі трон. Па-масташку аформіў фасад свайго дома і двара.

А пачынаецца ўсё з пошуку матэрыялу. Найлепшы час для рэзу — з канца кастрычніка па снежань, калі ў драўніне менш за ўсё вільгаці: у будучыні такі матэрыял лепш сохне і не рэпаецца.

Дом Святаслаў Мікалаевіч адпраўляе рэз з капам (так называюць нарасць) на тры гадзіны варыцца ў велізарны чан, напоўнены салёнай вадою. Варыць, каб кап не трэскаўся, каб з яго добра здымалася кара і захоўвалася структура дрэ

Творчыя вырабы Святаслава Лешчука.

ва, якая нагадвае мрамур. А потым трэба доўга сушыць дрэва — і год, і нават два гады.

Толькі потым можна прыступаць да працы: надаваць вырабу патрэбную форму. Для гэтага ў

майстра маецца незлічона колькасць інструментаў, разнастайных разакі, стамесак і іншага. Многае, дарчы, зроблена сваімі рукамі. Паўкруглым, вельмі вострым нажом здымаецца тонкай габлюшкай драўні

на, раз за разам усё глыбей становіцца чаша.

Святаслаў Мікалаевіч Ляшчук — актыўны ўдзельнік раённых, абласных і міжнародных свят і выстаў. Яго вырабы цэняцца не то

лькі ў Беларусі, а і ў Літве, Польшчы і Расіі.

Аксана ВАСІЛЬКА, загадчык аддзела рамёстваў і традыцыйнай культуры Свіслацкага раённага цэнтра культуры і народнай творчасці

Беларуская жанчына — гэта працаўніца, маці і надзвычай таленавіты чалавек. Існуе безліч прыкладаў беларускіх самаадданных жанчын, якія працуюць і жывуць побач з намі. Адна з такіх — Лілія Тадэвушаўна Кімса. Шчырая, таленавітая, яна заварожвае суразмоўцу сваім круглядам, мяккасцю, тактоўнасцю. Аднак гэта не ўвесь пералік яе дасягненняў.

Яшчэ ў дзяцінстве ў Ліліі Тадэвушаўны выявіўся талент да выяўленчага мастацтва. Тады дзяўчынка малявала ўсё, што траплялася на вочы: прыроду, сяброў, свой пакой. Пасля да малявання далучылася яшчэ адно захапленне — лепка. Безліч прац упрыгожвала пакой дзяўчынкі, яна заўжды шукала штосьці новае, аваявала новыя тэхнікі.

Пасля заканчэння школы дзяўчына дакладна ведала, што звяжа сваё жыццё з выяўленчым мастацтвам. Марам таленавітай зямлячкі было суджана спраўдзіцца. На сёння Лілія Тадэвушаўна — загадчык аддзела рамёстваў і традыцыйнай культуры Астравецкага раёна. Аднак шлях да гэтай пасады быў цікавым, напоўненым творчасцю, перамогамі, новымі ўменнямі. Цяпер складана знайсці той від дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва, у якім яна яшчэ не працавала.

Салодкія кветкі ды халоднае шкло

Лілія Кімса і яе эксклюзіў.

Лілія Тадэвушаўна з 18 гадоў займаецца роспісам шкла, на прафесійным узроўні распісвае кандытарскія вырабы, яе захапляе цукровая фларыстыка, а ў 2016 годзе яна аваявала яшчэ і тэхніку анатамічнай лепкі. Вышыўка, вязанне мяккіх цацак, адзення, роспіс сцен і тканіны, вырабы з палімернай гліны і халоднага фарфору. Здаецца, працягваць гэты пералік можна бясконца...

“Таленавіты чалавек таленавіты ва ўсім” — гэты афарызм цудоўна су

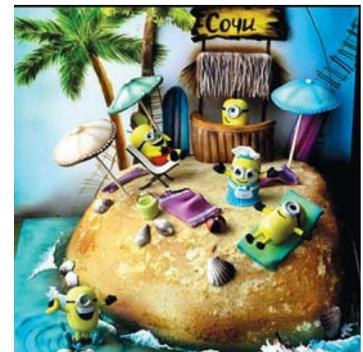
адносіцца з нашай зямлячкай.

Як спраўдная жанчына, Лілія Тадэвушаўна вельмі любіць упрыгожаны. Аднак аднае перавагу не ювелірным, а ўласным вырабам. Дзіўныя і незвычайныя, яны ззіўляюць з

першага погляду: завушніцы і пярсцёнкі з элементамі шкла, вырабы з бісеру.

Прыемна і тое, што старэйшы сын Ліліі Тадэвушаўны пераняў талент матулі. Яго малюнак заняў прызавае месца ў

конкурсе, які праходзіў у ЗША.

Талент і сканцэнтраванасць на сваім занятку — вось галоўныя элементы поспеху цудоўнага майстра. “Жыццё даецца, каб жыццё тварыць!” — пісаў Анатоль Варцінскі. Гэ

тым жа прыныцам кіруецца і Лілія Тадэвушаўна Кімса, якая кожны дзень дорыць прыгажосць гэтаму свету.

Вольга ЗАЯНЧОЎСКАЯ, бібліятэкар Астравецкай раённай бібліятэкі

У новага выставачнага праекта, што пачаў працу ў Мінску ў Нацыянальным цэнтры сучасных мастацтваў, кідкая назва — “Беларускі аванграўнд”. За ёй стаіць цэлая з’ява ў мастацтве, якую называюць “беларускім авангардам 80–90-х гадоў” — у тых часы ён, зразумела, быў у андэграўндзе. Магчымасцю зараз казаць пра такую з’яву сярод іншага мы абавязаны і Андрэю Плясанаву — чалавеку, які больш за 40 гадоў прысвяціў збіральніцтву карцін авангарднага напрамку, і рабіў гэта яшчэ тады, калі падобныя творы ўсур’ёз ніхто не разглядаў. Акрамя таго Андрэй Плясанаву напрыканцы 80-х быў і арганізатарам першых выставак авангарднага мастацтва ў Мінску. Праект “Беларускі аванграўнд” прысвечаны яго памяці.

Надзея КУДРЭЙКА

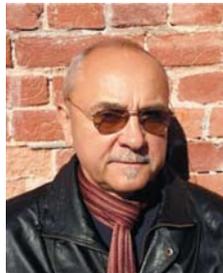
У мастацкім свеце Андрэй Плясанав ведаюць як калекцыянера і мастака, а вось у музычным — як музыканта, прычым досыць значнага, вядомага: са свамі праектамі P.L.A.N на пачатку новага стагоддзя Андрэй Плясанав запісаў цэлы шэраг альбомаў, яго песні часта гучалі, ды й працягваюць гучаць, на радыё. Пры гэтым многія, хто бываў на канцэртах ды купляў дыскі, мабыць, і не падазравалі пра ролю Андрэя Плясанова ў выяўленчым мастацтве. А ён быў удзельнікам і першых беларускіх ВІА — іграў у групе “Пінгвіны”, якая выйшла на сцэну яшчэ ў 1965 годзе, выступаў з ёй на славутым мінскім біт-фэстывалі 1968 года, што стаў першым у Савецкім Саюзе: стаяў, такім чынам, ля вытокаў беларускага біта і ўвогуле рок-музыкі. А яшчэ ж было і кіно — прафесію рэжысёра Андрэй Плясанав атрымаў у Тэатральна-мастацкім інстытуце, працаваў на студыі дакументальнага кіно “Летапіс”, удзельнічаў у стварэнні знакавых карцін “Мяне завуць Арлекіна” і “Дзікае паліванне караля Стаха”. Такім ён быў заўсёды — шматгранным, цікавым, неабыхавым для праваў шырай творчасці, энергічным. І ў свае 72 гады меў вялікія планы, у тым ліку і адносна ўласнай калекцыі беларускіх авангардыстаў, якую можна назваць самай значнай і самай вялікай, — думаў не толькі пра выставы, але і пра стварэнне музея. Аднак летам гэтага года Андрэй Плясанав не стала — каранавірус.

Творы калекцыі неаднойчы выстаўляліся і раней, а да 70-гадовага юбілею прайшла і персанальная выстава Ан-

“Беларускі аванграўнд” Андрэя Плясанова

дрэя Плясанаву як мастака. Нядзіўна, што асабліва цікаваць да калекцыі працягнулі і працягваю менавіта Нацыянальны цэнтр сучасных мастацтваў — авангарднае мастацтва па вызначэнні ў коле інтарэсаў цэнтра. Так два гады таму ў НЦСМ прайшла выстава “Казімір Малевіч і XXI стагоддзе”, што прадставіла вялікае мноства карцін беларускіх мастакоў, якія развівалі традыцыі Малевіча: многія карціны бы-

Мастак і калекцыянер Андрэй Плясанав.

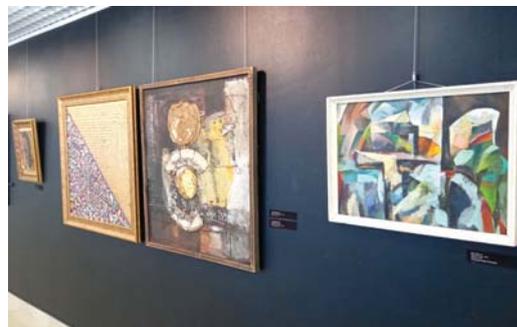

Галіна Плясанова на адкрыцці выставы “Беларускі аванграўнд”.

лі якраз з калекцыі Андрэя Плясанова. Тады ж куратар выставы і дырэктар НЦСМ Сяргей Крыштаповіч увавобіў у жыццё ідэю злучэння ў адной экспазіцыі беларускіх народнаўх строяў і іншых этнаграфічных прадметаў з творами сучаснага мастацтва — каб даць магчымасць глядачам “наглядна прасаркаваць перамясціць каларыстычных спалучэнняў і арнаментальных форм народнага мастацтва як у стылістыцы супрамацізму, так і ў найноўшых тэндэнцыях сучаснага беларускага мастацтва”. Гэтая ідэя, тая частка выставы паўтарылася і зараз: у выставачнай зале НЦСМ на праспекце Незалежнасці по-

бач з работамі мастакоў сваё месца занялі і экспанаты з Музея старажытнабеларускай культуры Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі. Але перавага гэтым разам была аддадзена менавіта творама самога Андрэя Плясанова і карцінам з яго калекцыі беларускага авангарду. Ці андэграўнд — яшчэ раз згадаем назву “Беларускі аванграўнд”.

Адкрыццё выставы сабрала даволі значную колькасць мастакоў, мастацтвазнаўцаў, прыхільнікаў мастацтва. Канешне, усе ўспаміналі Андрэя, які быў неад’емнай часткай сучаснага мастакоўскага асроддзя, усе выказвалі яму ўдзячнасць. Дырэктар НЦСМ Сяргей Крыштаповіч

творцаў. Прайшоўшы дзесяцігоддзі завялі гэтых мастакоў у іншыя заняты, у пошук камерцыйнага поспеху, і гэтак далей. А ў маладосці яны дазвалялі сабе ствараць менавіта што не па разліку, і атрымлівалася нават геніяльна.

Карціны мастака Андрэя Плясанова, карціны з яго калекцыі беларускага авангарду, карціны са збораў Нацыянальнага

сандр Чартовіч, Дзмітрый Сурыновіч, Святлана Каткова, Вольга Сазыкіна і г. д. Карціны на выставе “Беларускі аванграўнд” датуюцца якраз 70–90-мі гадамі, але ёсць прыклады ўжо і з новага стагоддзя. Сяргей Крыштаповіч, чые работы як мастака таксама прысутнічаюць у экспазіцыі (яна дапоўнена творама са збору НЦСМ), так апісвае значнасць зробленага калекцыянерам: “Калі б не Андрэй, гэты скарб для беларускага мастацтва мог быць і згублены. Уласна для мяне той час — гэта шчырае мастацтва, мастацтва па любові, а не па разліку. Для нашых сучаснікаў яно — камертон. Цяпер, на адлегласці часу, каштоўнасць карцін прызнаецца ўсім. А талы, калі нехта захапляўся творама, для мастака і тое ўжо было ўзнагародай. Першае памкненне, па сабе памятаю, — я табе дару! А Андрэй бацьку сапраўднае мастацтва. Яму ж студэнты, здаралася, казалі — прыедзь, зірні, а то замалоюм зверху чым іншым. Плясанаву прыязджай, бацьку выдатны авангардысцкі твор — і забірай. Вось так дзякуючы яму многае і захавалася. Расійскае мастацтвазнаўства лічыць, што ў 70–80-х у Беларусі не існаваў авангардны рух. А ў калекцыі Плясанова больш за тысячу работ, і многае, асабліва што тычыцца графікі, яшчэ і не ацэненае цалкам”. Ёсць і такі момант, паводле меркавання Сяргея Крыштаповіча, што калекцыянер здолеў выхапіць з таго часу ледзь не адзіны выдатны работы асобных

цэнтра сучасных мастацтваў, драўляная скульптура Ісуса XIX стагоддзя, старадаўнія народныя каштомы і прадметы побыту з Музея старажытнабеларускай культуры — гэта яшчэ не ўсё, чым вабіць праект “Беларускі аванграўнд”. Мінчане маюць рэдкую магчымасць убачыць і адзіную ў Беларусі карціну Казіміра Малевіча “Чалавек з лапатай” з фондаў Гродзенскага дзяржаўнага гісторыка-археалагічнага музея. Калі гаворка пра беларускі авангард, асоба Малевіча — сімвал. Канешне, трэба ўлічваць складаную гісторыю твора. Малевіч ці не Малевіч? Кропка ў гэтым пытанні дагэтуль не пастанула: ёсць пераканаўчыя аргументы і за, і супраць. Увогуле лёсам адзінай у Беларусі “карціны Казіміра Малевіча” варта пацікавацца асобна, гісторыя адметная.

Выстава “Беларускі аванграўнд” працуе да 21 лістапада. У памяць пра Андрэя Плясанова Нацыянальны цэнтр сучасных мастацтваў плануе шэраг мерапрыемстваў. На наступным тыдні як працяг праекта “Шоста лінія” ў будынку цэнтра па вуліцы Няжрасава будзе выстаўлена яшчэ адна частка калекцыі Андрэя Плясанова, асобная зала запоўніцца аўтарскімі творама мастака. 11 снежня — на дзень нараджэння творцы — албудзёнца творчы вечар і пройдзе круглы стол з абмеркаваннем ролі калекцыянераў у захаванні культурнай спадчыны.

“Чалавек з лапатай”, Казімір Малевіч (меркаванне аўтарства).

яшчэ раз падкрэсліў значнасць калекцыі, назваўшы яе “неацэнным для беларускай культуры зборам”. Улада Андрэя Плясанова Галіна, чый вобраз неаднойчы з’яўляўся на карцінах, сказала, што маштаб мошнай і неардынарнай асобы яе мужа яшчэ не да канца прачулі ў беларускай культуры, і згадала, як пачыналася калекцыя: “Андрэй вучыўся ў Тэатральна-мастацкім інстытуце, дзе і пазнаёміўся з многімі маладымі мастакамі. Ужо тады ён зразумеў, які стыль у мастацтве яго вабіць найбольш. Ён не любіў пастаноўчаны жывапіс, яго прыцягвалі эксперыменты. Спачатку мастакі дарылі яму карціны, а з часам захапленне перарасло ў калекцыянаванне”.

Многія імёны мастакоў, чые творы падбіраў у калекцыю Андрэй Плясанав, цяпер для нас з’яўляюцца хрстаматыйнымі: Людміла Русава, Мікола Селяшчук, Сяргей Малішэўскі, Аляк-

Зміцер ЮРКЕВІЧ

Сёння Сёмкава — аграгарадок Папярнянскага сельсавета, да якога ад паўночнай мяжы Мінска каля пяці кіламетраў. Заснаванне паселішча звязваюць з імем віленскага кашталяна Сенькі Гедыгольдавіча, які жыў у часы вялікіх князёў Вітаўта і Жыгімонта.

Тут на смалакурні ў 1905–1906 гадах працаваў Янка Купала, а ў 1922 годзе быў бухгалтарам Якуб Колас. У часы Другой сусветнай вайны ў Сёмкаве быў дзіцячы дом. Пасля вайны ў сядзібе завяралася жыццё, тут размясцілася школа-інтэрнат. А пасля яе закрыцця, у пачатку 2000-х, пачаўся перыяд чарговага заняпаду. Каб распавесці аб тым, што было далей, мы звярнуліся да асоб, якіх неабякавы лёс сядзібы.

Павел Каралёў, вядучы навуковы супрацоўнік Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы:

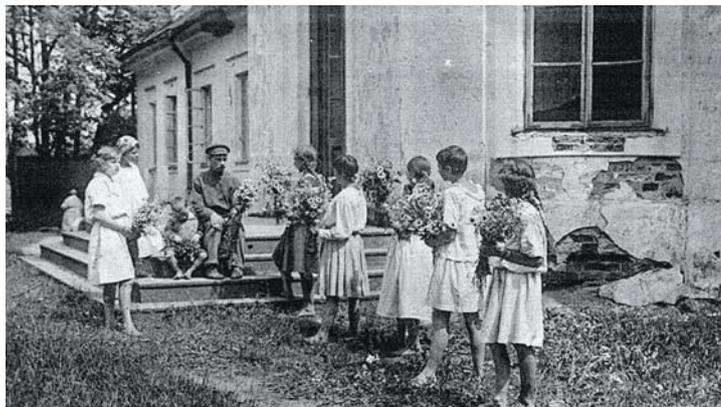
— Рух па аднаўленні сядзібы Хмараў распачаўся прыкладна ў 2010 годзе, я ж далучыўся трохі пазней. У тая часы актыўна ладзіліся суботнікі, валанцёрскія летнікі, якія збіралі моладзь з розных краін Еўропы — Ірландыі, Германіі, Іспаніі, Польшчы, Латвіі, Украіны, Расіі і іншых. Пасля 2014 года рух спыніўся. Але ж за гэты час адбыліся значныя перамены. Была зробленая кансервацыя сцен палаца, а праз раку Чарняўку перакінуты мост. Палац, які раней хаваўся ў сапраўдных джунглях, быў вычышчаны. Быў перакрыты дах школы-інтэрната. Раней за палацам было балота, куды праз недароблены ачысныя збудаванні сцякалі каналізацыйныя стокі з усёго наваколля. Тая збудаванні давалі да ладу. Ладзіліся археалагічныя раскопкі, вынікі якіх можна было пабачыць у імправізаванай музейнай экспазіцыі, размешчанай у будынку, які ў пасляваенны час выконваў функцыю амбулаторыі. У 2011 годзе была знойдзена памятная пліта, якую сыны Адама Хмары прысвяцілі сваёму бацьку. Архітэктары Алег Маслеў і Мікалай Лук'ячык падрыхтавалі эскізны праект рэстаўрацыі. Шмат было ў тая часы турыстаў, прычым з розных краін. Пасля спынення руху там усё зноў прыйшло ў заняпад. Музейныя зборы, каб выратаваць ад вандалаў, прыйшлося перадаць на захоўванне ў школу. Аб дзейнасці вандалаў, якія выбываючы вокны і дзверы, літаральна кожную ноч выносілі з флігеля батарэі і трубы, нават быў сюжэт на тэлебачанні. Сёння, калі ўжо самі мясцовыя жыхары пачалі валанцёрскую дзейнасць, мы зноў далучыліся да гэтай важнай справы. У Вільні мне пашанцавала знайсці і адсканаваць паэму Міхала Дудзінскага “Палац у Сёмкаве”, якая была напісаная на польскай мове. Сёння

30 кастрычніка на тэлеканале АНТ выйшаў рэпартаж пра двухдзённую талку ў Сёмкаве, што ў Мінскім раёне. Нагодой для яе правядзення стаў дзень народзінаў Якуба Коласа — 3 лістапада. Народны паэт у пачатку XX стагоддзя некаторы час працаваў у колійнай сядзібе былога менскага ваяводы Адама Хмары. Мы вырашылі пацкавіцца гісторыяй палацава-паркавага комплексу і перспектывамі яго аднаўлення. Тым больш што Сёмкава ва ўсіх на слыху ўжо больш за дзесяць год.

Палац Хмараў, стан на восень 2021 года.

Суботнік у Сёмкаве. “А што зрабіў я?”

Якуб Колас з сынамі на прыступках палаца, 1922 год.

мы ўжо маем пераклады яе на беларускую і рускую мовы. Мая жонка працуе над макетам інфармацыйнага стэндаў, а мною была падрыхтаваная ролевая гульня пра карону князя Вітаўта. Сенька Гедыгольдавіч — гаспадар Сёмкава ў XV стагоддзі і адзін з тых, хто быў накіраваны ў Рым па каралеўскую карону для вялікага князя.

Тацяна Хамянкава, экскурсавод, валанцёр рэспубліканскага фонду па развіцці турызму і падтрымцы дзікай прыроды “Планета без межэй”:

— Наша сям’я далучылася да руху ў 2017 годзе, калі пераехалі жыць з Мінска ў Сёмкава. Паступова расла і мацнела супольнасць валанцёр у Сёмкаве. Ад лета 2020 года мы пачалі робіць розныя культурныя імпрэзы згодна з распрацаванымі намі календарам памятных датаў. Да дня нараджэння Максіма Багдановіча правялі экалагічную выставу і акцыю “Птушкі ўзімку”. Годна, наколькі дазволіў каранцін, адсвяткавалі 300-годдзе з дня нараджэння

Адама Хмары. Наладзілі калядаванне па Сёмкаве і дзіцячую калядную ялінку. Да дня нараджэння мастакоў Напалеона Орды і Юзафа Пешкі мы правялі прэзентацыю альбома твораў Напалеона Орды, які падрыхтаваў намеснік дырэктара Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі Аляксандр Суша. Музыказнаўца Святлана Немагай і салістка Бельдзяржфілармоніі Тамара Рэмез правялі канцэрт “Тры таленты, тры лёсы: Манюшка, Орда, Міладоўскі”, каб пазнаёміць нас з кампазітарамі Міншчыны. Да 145-годдзя візіту ў Сёмкава мастака Напалеона Орды адбыўся мастацкі пленэр і прэзентацыя стыкераў з серыі “Шляхецкая гаворка”. Таксама праводзіліся імпрэзы, прысвечаныя Янку Купалу, Максіму Багдановічу, бацькі якога бралі шлюб у Сёмкава, і Якубу Коласу. Да 249-годдзя пачатку будаўніцтва палаца мы зладзілі тэатралізаваную экскурсію, падчас якой распавялі пра колійны гаспадару Сёмкава. Сярод нашых буйных праектаў — стварэнне экасіжы-

ны “Сёмкава”. Спадзяемся паспешч усталюваць стэнды першага маршрута яшчэ ў гэтым годзе. Даўжыня экасіжыны — адзін кіламетр, пройдзе яна праз яблыневы сад і французскі рэгулярны парк. Сцежка плануецца па еўрапейскіх стандартах, каб быць зручнай для маці з каляскамі і людзей з інваліднасцю. Стэнды распрацоўваюцца такім чынам, каб яны былі зручнымі і для людзей на вазках. Гэты маршрут будзе цікавы школьнікам і настаўнікам, якія змогуць праводзіць тут адукацыйныя заняткі. Ідзе праца над інфармацыйнымі старонкамі праекта “Адраджэнне. Сядзібна-паркавы комплекс Сёмкава”, якія праз некаторы час з’явіцца на партале “Планета Беларусі” і сайце фонду “Планета без межэй”. Вельмі важным этапам для нашай ініцыятывы стала прапанова дырэктара Рэспубліканскага фонду развіцця турызму і падтрымкі дзікай прыроды “Планета без межэй” Сяргея Плытквіча аб стварэнні сёмкаўскага філіяла фонду. 8 чэрвеня 2021-го

да наш філіял быў афіцыйна зарэгістраваны. Спадзяемся, што мы атрымаем дазвол на правядзенне кансервацыі руінаў і магчыма, пры наяўнасці інвестара, зможам заняцца аднаўленнем палаца. Але тут вельмі важным з’яўляецца меркаванне мясцовай супольнасці. Бо некаторыя лічаць, што можна было б пакінуць руіны, як яны ёсць. Праўда, галоўная праблема не ў гэтым. Ці зможам мы потым напоўніць палац жыццём? Ці будзе гэтае культурніцкае жыццё цікавым для мясцовай супольнасці?

Наталля Бажко, начальнік аддзела сацыяльнай і выхаваўчай работы ўпраўлення адукацыі Мінскага райвыканкама:

— Сядзібна-паркавы комплекс у Сёмкаве з’яўляецца гісторыка-культурнай каштоўнасцю і знаходзіцца на балансе аддзела культуры Мінскага раённага выканаўчага камітэта. Два гады таму ў

Калі ж кожны пачне з сябе, то і ўсім будзе лепей. Стварай сам свой рай! Улады, вядома ж, павінны кантраляваць, назіраць, але ні ў якім разе не перашкаджаць. Толькі тады, калі ідзе парушэнне заканадаўства, зацікаўленае, каб жыць лепей, калі гэта нічому не супярэчыць, то чаму не даць “зялёнае святло”? У нас часта сцвярджаюць, што “аднаўляць павінна дзяржава”. Мала хто задаецца іншым, больш важным пытаннем: “А што зрабіў я?” Бо пачынаць трэба з сябе, з навадзенай парадку на сваёй зямлі. Ніхто не прыйдзе і не зробіць гэтага за нас. Мы ездзім у Вільню пабачыць даўніну, а ўсё гэта ёсць і дома. Толькі трэба “сабраць бутэлькі і зрабіць аперэйд”. А потым прайсці старымі аляямі, пачуць гукі прыроды. Гэта ж выдатна! Таму я і адгукнуўся, што выдатная ініцыятыва і месца выдатнае, з гісторыяй, значнай для ўсёй краіны. Дарчы, вельмі часта такія прыватныя ініцыятывы потым перарастаюць у дзяржаўны праект. Той жа Крэўскі замак. Усё ж пачыналася з невялікага фонду, а цяпер мы маем праект, які падтрымліваецца дзяржавай і грантамі. Маленькая кропля камень точыць. Вось валанцёры

Тацяна Хамянкава.

комплексе з’явіліся ахоўнікі, якія даглядаюць тэрыторыю. Ладзіцца там і раённыя суботнікі, на якія выдзяляецца тэхніка і да якіх далучаюцца мясцовыя жыхары. У мінулым годзе суботнікі праводзіліся ў красавіку і лістападзе. Сёлета ў лістападзе таксама плануем правесці суботнік, але дата пакуль не вызначаная. Пра далейшыя планы адносна палацавага комплексу пакуль казаць зарана, бо невядома, якім будзе фінансаванне на наступны год. Але сёння можна сказаць дакладна, што на 2022 год ужо заплававана адркрыццё экалагічнай сцежкі.

Аляксандр Мацяс, спецыяльны карэспандэнт тэлеканала АНТ:

— Убачыўшы ў сацыяльных сетках абвестку пра суботнік у Сёмкаве, што ім “патрэбныя рукі”, я адрэзу патэлефанавала Тацяне Хамянкавай і прапанавала сваю дапамогу. Любая добрая ініцыятыва павінна быць заўважанай і падтрыманай. Бо раптам нехта возьме за прыклад і ў сябе наведзе парадок?

(Заканчэнне. Пачатак у № 44, 2021)

Мы працягваем знаёміць чытачоў “К” з жыццярысам выдатнага мастака, падагога, стваральніка Віленскай мастацкай школы. Яго жыццярыс не адлюстраваны ў манаграфіях, а ў ім самім не бракуе белых плямаў. Асабліва гэта датычыцца першай паловы жыцця мастака (1762–1797), куды ўкладаюцца таямніцы паходжання, з’яўлення ў Рэчы Паспалітай Дзвюх Нацый, пераезд у ВКЛ з Польшкага каралеўства. Асобна тут можна разгледзець пяцігодку побыту Яна Рустэма ў Дзятлаве, бо тое, што ён нейкі час правёў у Слоніме, працуючы дэкаратарам у тэатры Міхала Казіміра Агінскага, пакуль што не пацверджана дакументальна. Сёння вас чакаюць новыя падрабязнасці беларускага перыяду жыцця мастака.

Зміцер ЮРКЕВІЧ

Удакладненні да першай часткі

Як вы памятаеце, прозвішча мастака ў метрычных запісах Дзятлаўскага касцёла не так ужо і часта пісалася як “Рустэм”. Вядомы такія варыянты — Рустэн, Русент, Русцім, Рустым. А ў метрыцы хросту яго адзінай дачкі прозвішча набыло дык зусім дзіўны варыянт — “Рэстэм”. Што гэта было, мо жарты самога Рустэма ці нядбаласць пісара, які ніяк не мог запомніць імя прыворнага мастака літоўскага надворнага маршала Станіслава Солтана, гаспадара Дзятлава? У прозвішчы жонкі Яна Рустэма, Ганны Кунерт (Kunert), таксама здараліся розначытанні, але не такія “трагічныя” — Конерт (Kopert). Дарэчы, пра сям’ю жонкі таксама нічога дакладна не вядома. Верагодна, яе маці звалі Ганнай, і не ключана, што яны паходзілі з Прусіі. Прыкладам, у другой палове XVIII стагоддзя ў нямецкім Вітэнбергу, горадзе Марціна Лютэра і мастацкай сям’і Кранахаў, жылі Кунерты. А ў Берліне ў наш час жыў вядомы пісьменнік Густаў Кунерт.

Яшчэ адзін Рустэн

Нам абсалютна нічога не вядома пра тое, ці былі браты і сёстры ў Яна Рустэма. Таму знаходка згадкі пра яшчэ аднаго “Рустэна” ў Дзятлаве можа стаць ключыкам ад яшчэ адной таямніцы. У 1796 бачкам стаў Ян Рустэм. А ў 1797, 15 (26) кастрычніка ў недалёкіх ад Дзятлава Баравіках была ахрышчана Тарэза, дачка Готліба і Тэклі Рустэнаў, кумаі жойі стай Ян Кунц і Марыяна Райнхольд (ці не занадта шмат “нямецкага следу” ў “справе Рустэма”? Па ўзросце ён сапраўды мог быць братам мастака. Праўда, іншых згадак пра лёс сям’і Готліба пакуль не знойдзена. З вырашэннем загадкі маглі б, думаю, дапамагчы супраўдольнікі дзятлаўскага гісторыка-краязнаўчага музея.

“Дзятлаўскі мнен”

Калі нанесці на мапу назвы дзятлаўскіх фальваркаў ці сядзіб (сёння гэта вёскі), дзе як пачэсны гоць і сябра дому

(кум або асістэнт на хрэсьбінах) пабываў за пяць гадоў Ян Рустэм, а потым злучыць іх лініямі, то атрымаецца сапраўднае сувевце кмена на доўгім сцябле, у якім горад Дзятлава з’яўляецца пунктам збегу ўсіх адгалінаванняў. Прапануем нашым чытачам невялікі квэст — намаляваць “Шлях Рустэма” самастойна. А падказкай стануць тапонімы — Явар, Гернікі, Дзятлава, Хаткі, Багудзенкі, Яшэзь, Жыбартоўчына (пазней належала Дамейкам), Засець, Баравікі (Готліб Рустэн), Хаткі, па ўсёй верагоднасці, гэта сённяшняе “ўрочышча Хаткі”.

Беларускімі сцэжкамі Рустэма

Вядомы польскі даследчык Раман Аўтаназі, ствараючы шматтомны даведнік па колішніх сядзібках і палацах часткі Рэчы Паспалітай (Беларусь, Літва, Латвія, Украіна), не раз згадваў імя Яна Рустэма. Таму падставай былі або знаходжанне яго твораў у калекцыях гаспадароў сядзіб, або тое, што гэтыя сядзібы належалі яго вучням і ён сам бываў там. Беручы тэрыторыю сённяшняй Беларусі і дадаючы Віленшчыну, атрымаем некалькі буйных анклаваў. Кожны з іх можа стаць адным з лакальных турыстычных маршрутаў.

Віленска-Гродзенскі — Бераставіца мураваная (або Малая Бераставіца), Падварышкі, Вялікі Салечнікі, Яшунаў, Паўлава, Вака, Турлы, Дабраўляны, Ольшаў. Сюды ж, вядома, дадаём і Дзятлава, Вільню (у якой Ян Рустэм пражыў амаль 30 год), Устрань і Абрамаўск (пад Трокамі).

Наваградска-Слуцкі — Шчорсы, Паланечка, Ляцешын, Устрань (іншая), Церабешаў.

Мінскі — Лагойск, Сляпянка, Русаковічы.

Польшка-Дрысенскі — Дзядзінка.

Вядома ж, былі творы Яна Рустэма на Ковеншчыне, Віленшчыне і ў Жамойці, але гэта ўжо іншая гісторыя. Праўда, падаецца, не такая насычаная.

Радзівілы і палацапакутнік

Кажучы пра некаранава-нага караля Рэчы Паспалітай князя Адама-Казіміра Чарта-

Палац у Дзятлаве. Напалеон Орда, 1860–1870-я гг.

Сцежкамі Яна Рустэма

Ян Рустэм, аўтапартрэт (каля 1800–1801 гг.).

рыскага (у 1763 годзе адмовіўся ад узедаў у перадвыбарнай гонцы і нават быў гатовы з’ехаць за мяжу, калі яму будучь прапаноўваць карону) як пра першага апекуна таленавітага юнака Яна Рустэма, нельга не сказаць некалькі словаў пра наступных — Станіслава Солтана і яго жонку Францішку-Тэафілу Радзівілаў, гаспадароў на Дзятлаве.

Адным з першых гаспадароў Дзятлава, як вядома, быў Вялікі канцлер Леў Сапег, стваральнік Статута ВКЛ 1588 года. Ад яго сына Казіміра-Льва Дзятлава перайшло да Аляксандра-Гілярыя Палубінскага, а пасля шлюбам (1672 год) яго дачкі Ганны з Дамінікам Радзівілам (прадзятнік клейкай галіны), амаль на сто год Дзятлава стала радзівілаўскай. Сын Дамініка, Мікалай-Фаўстын аджаніўся ў 1710 годзе на Барбары Завішы. І вось тут, верагодна, хаваецца адказ на пытанне, калі ж быў сапраўды

пабудаваны палац. На форуме “Глобуса Беларусі” невядомы аўтар паспрабаваў разабрацца ў “генеалогіі” дзятлаўскага палаца і прыйшоў да высновы, што дату пабудовы трэба аднесці не на 1751 год (аўтар версіі Анатоль Кулагін), а на ранейшы час, бо такі ж самы радзівілаўскі палац, можна сказаць — блізнік, у пачатку XVIII стагоддзя быў на прадмесці Гродна. Дадам, што аўтар, падаецца, мае рацыю. На франтоне палаца ў Дзятлаве змешчаны гербы Радзівілаў (Ароп) і Завішаў (Лебедзь), то-бок яго пабудовай (ці перабудовай ранейшага) маглі адзначыць з’яднанне двух старажытных і магутных родаў.

Станіслаў Радзівіл (1722 — 1787), малодшы сын Мікалая, валодаў Жырмунамі, дзе распачаў будоўлю рэзідэнцыі і пабудоваў драўляныя касцёл, які захаваўся да нашых часу (гл. “К” №41, 2021). Магчыма, у далейшых падзеях ёсць

адказ, чаму палац у Жырмунах так і не з’явіўся. У 1770 годзе ў выніку разбойнага наезду гаспадаром ў Дзятлава стаў Станіслаў. Так малодшыя сыны, якія няшмат атрымалі ў спадчыну па бацьку, вырашылі павялічыць сваю долю за кошт долі Удальрыка, старэйшага брата. Звычайная практыка ў тыя часы. З дзяцей Станіслава для нас маюць цікакасць Ганна-Барбара-Алімпія, пісьменніца і мецэнатка, першым шлюбам за Аўгустам Пшаазецкім (гаспадар Заслаўя і патрон дзедка Ігната Дамейкі), і Францішка-Тэафіла, якая стала жонкай Станіслава Солтана.

Солтаны, палац і Рустэм

Солтаны — такі ж даўні беларускі род, як і Радзівілы. Хоць і не княжаскі, але вельмі разгалінаваны і ўплывовы. Станіслаў, які нарадзіўся ў 1752 годзе, меў у сваяках Сапегу і Масальскіх, Сулістроўскіх, Ромераў і Вейсэнгофаў. Быў вельмі адукаванай на свой час асобай, хоць невядома, дзе і калі вучыўся. Ажаніўся каля 1780 года, атрымаў вялікі пасаг і ад песьня купіў Дзятлава. Як пісаў польскі даследчык Збігнеў Анусік, пры ім “стары замак быў перабудаваны ў сучасны палац, у якім захаваліся элементы стылю ракако, а таксама быў закладзены парк у англійскім стылі, ініцыятарам якога, верагодна, была першая жонка Францішка Радзівілаў” (яшчэ адзін штырх да гісторыі палаца). Станіслаў некаторы час быў у моцнай канфрантацыі з гетманам Міхалам Казімірам Агінскім, гаспадаром Слоніма. Прычынай сталі палітычныя амбіцыі аднаго і другога і спробы прасунуць паслом на сойм “свайго чалавека”. За спінай Агінскага стаў кароль

Станіслаў Панятоўскі і Караль Радзівіл “пане Каханку”, а Солтан меў шырокую падтрымку слоніmsкіх павятоваў ураднікаў (“глас народа”). Перамог у “дубоі” Солтан.

Разам з жонкай актыўна ўдзельнічаў у распаўсюдзе мазонства ў ВКЛ. Быў сябрам ложаў “Руплівы лівонін” і “Дасканала аднасць” (тут угадаем, што Ян Рустэм таксама быў масонам, як і ледзь не ўсе перадавыя асобы злому XVIII — XIX стагоддзяў). Солтан належаў да патрыятычнага кола ВКЛ. Таму ў 1793 годзе палац у Дзятлаве стаў у Наваградскім ваяводстве галоўным цэнтрам падрыхтоўкі да паўстання 1794 года. Цікава, што яго бліжэйшым папчечнікам у гэтай справе стаў Адам Вярэйскі (гл. “К” № 11, 2016). Быў ён патронам Мікалая Міцкевіча (бацькі Адама) і некаторых судовых справах, а таксама дзядзькам Анрэлі з Вярэйскіх Узлоўскай (хроснай маці паэта). Каб аслабіць паўстанчы рух, расійцы арыштавалі ў сакавіку 1794 года Солтана як аднаго з галоўных вайскалітоўскіх паўстанцаў, пасадзілі яго пад хатні арышт у Смаленск, а далей як “дзяржаўнага значыцца I катэгорыі” — у Казань. У гэты самы час жонка Солтана з дзецьмі выехала ў Варшаву, каб вярнуцца ў 1795 годзе — пасля трэцяга падзелу Рэчы Паспалітай і поўнай акупацыі земляў ВКЛ Расійскай імперыяй.

Мяркуючы па згадках імя Рустэма ў метрыках, разам з ёй, імаверна, выехаў і Ян Рустэм. Бо з красавіка 1794 па май 1795 яго імя не згадваецца. Хоць да таго часу і пасля згадак даволі шмат.

У 1797 вярнуўся з Казані і Солтан. У 1812 годзе ён, як патрыёт ВКЛ, падтрымаў Напалеона. А ў 1831 годзе яшчэ раз убацьчы святло надзеі на вызваленне паняволенай Радзівімы. Сын Станіслава, Адам Солтан (яго ў дзяцінстве малюнку вучыў Ян Рустэм), кінуўся з галавой у паўстанчы рух. За тое расійскія ўлады “ўзнагародзілі” Солтанаў канфіскацый Дзятлава і іншых маёнткаў. А ў палацы зрабілі казармы расійскіх салдат. Вядома ж, усю гэтую паўсюль вольны і нявольны сведка мастак Ян Рустэм, бо сувязь з сям’ёй Солтанаў у яго была, можна сказаць, амаль кроўная. І дзякуючы заступніцтву Францішкі Солтан (жонкі Станіслава) ён і патрапіў у Віленскі ўніверсітэт. Пра гэты вельмі цікавы перыяд у жыцці Яна Рустэма мы распавядзем у адным з наступных нумароў. Бо пакуль выдзета збор архійных матэрыялаў і некаторыя манументы не да канца яшчэ высветлены.

Спадымаем, што гэта інфармацыя прыдасца не толькі дзятлаўскаму краязнаўцам, але і тым, ад каго залежыць вырашэнне лёсу палаца ў Дзятлаве. Усё ж як “творчая казка” будучага бацькі беларускай мастацкай школы ён заслугоўвае большай увагі.

Віцебск. 7 лістапада 1918 года. Што там адбылося?

М. Шагал. Рэвалюцыя.

(Заканчэнне. Пачатак на ст. 3)

А пачыналася ўсё як у дэ-тэктыве. Хіба ж думаў 30-гадовы Шагал, пражываючы ў Парыжы, што стане адным з роднапачынальнікаў “віцебскага Рэнесансу” — эстэтычнага феномена авангарднага мастацтва XX стагоддзя, які ўвайшоў у сусветную гісторыю культуры пад назвай “Віцебская мастацкая школа”. Так, менавіта тут пад крылом Кастрычніка з’явілася яна, школа вялікіх творчых надзей і расчараванняў, страчаных ілюзій і магчымага адыходу ў нябыт. На шчасце, апошняе не здарылася...

Марк Шагал вярнуўся ў родны горад у 1918 годзе ў якасці камісара па культуры і мастацтве Віцебска і ўсёй губерні. У гэты перыяд тут ужо пачала складвацца група “левых” мастакоў розных кірункаў і плыняў. Але іх аб’ядноўвала адна агульная ідэя: стварыць новае рэвалюцыйнае мастацтва і творчае асяроддзе, адпаведнае новым ідэалам.

Горад на Дзвіне стаў своеасаблівай эксперыментальна-творчай лабараторыяй для мастакоў, імёны якіх пазней назаўсёды ўвайшлі ў гісторыю сусветнай выяўленчай культуры: М. Шагал, К. Малевіч, Л. Лісіцкі, В. Ермалаева, Р. Фальк, М. Сюзэйн, І. Чашнік... Да першай гадавіны Кастрычніцкай рэвалюцыі вуліцы і плошчы Віцебска ператварыліся ў велізарную майстэрню для рэалізацыі іх канцэпцый ў сферы агітацыйнага афарміцельскага і манументальнага мастацтва. Святочны праект распрацаўвала і рэалізоўвала камісія па аснашчэнні горада, якую ўзначальваў Марк Шагал. У гісторыі айчыннага мастацтва гэта было штосьці надзвычайнае, небывалае. Так, нешта падобнае было і ў Петраградзе, але таго гандзённага размаху, як у Віцебску, нават там не адбылося.

Галоўнымі элементамі афармлення былі пано і плакаты на палатне. Большасць з іх размяшчалася на белым фоне, што надавала кідкасць нават з далёкай адлегласці і “выбуховую” выразнасць сярод шэрых несамавітых будынкаў. З таго часу захавалася толькі некалькі шагалаўскіх эскізаў з гэтага цыкла. Напры-

“**Вуліцы — нашы пэндзлі, плошчы — нашы палітры...**”

Парад 7 лістапада 1918 года ў Віцебску.

Віцебск авангардны часоў рэвалюцыі. Снежань 1919 г.

лад, пано з фігурай конніка-трубача — сімвала свабоды. А ў другім пано — “Мір хацінам, вайна палацам” — тэма рэвалюцыйнай барацьбы, экспрэсія, энергія і гнеў: фігура сялянкі ў папярэзанай кашулі ўздымае дом з калонамі. Нават сацыяльная дофармаванасць і эскізная няйдзімая паспешлівасць не зніжала моцнага эмацыянальнага ўплыўна твора. “Наперад!” — дзе юнак, раскінуўшы рукі, нібы крылы, імчыць-лунае над зямлёй, а ўнізе бачны Віцебск. Сардэчнае жаданне перадаць пацучці новага прымусала мастака шырока выкарыстоўваць сімволіку,

алегорыю, выяўленчую метафару. Падобныя прыёмы ў Шагала набывалі нейкі містычны, таямнічы характар, калі рэальныя аб’екты — жывёлы, людзі, прадметы гарадскога побыту — спалучаліся ў самых неверагодных, непраўдападобных мастацкіх цытатах. Аднак гэта зусім не азначала, што яго пано ці роспісы пакідалі гледчага абіяжывым. Тое былі вельмі імпульсіўныя, нешаблонныя карціны, і павойны яны цікавілі і здзіўлялі публіку. А калі 7 лістапада 1918 года жыхары Віцебска пабачылі свой горад размаляваным шагалаўскімі “зільнымі козамі” і

коннікамі, былі наогул дашчэнт агаломшаныя. А што зробіш — рэвалюцыя прымусала мастакоў шукаць новыя пластычныя формы і новы змест! І ўсё гэта “новае” вельмі гарманічна злучалася з жывым захопленым дыханнем сочень крочачых дэманстрантаў і чырвонаармейцаў са сцягамі і транспарантамі...

Наогул кажучы, пра святочны Віцебск гэтага часу ўжо шмат сказана і ў СМІ, у тым ліку на старонках нашай “Культуры”, і ў манаграфіях, і на кінаэкранах, і на тэатральных падмостках.

Але я хачу кротка падзяліцца з чытачамі ўспамінам пра сваю незабыўную сустрэчу з чалавекам, які непасрэдна быў побач з Шагалам менавіта ў той перыяд, калі Віцебск апынуўся цалкам у палоне святочнай атмасферы, звязанай з нядаўняй перамогай Кастрычніцкай рэвалюцыі.

...У 1977 годзе на X з’ездзе мастакоў Беларусі, які праходзіў у Мінску ў клубе імя Дзяржынскага, я пазнаёміўся з госцем форуму — вядомым мастаком-графікам з Казахстана Валянцінам Антошчанкам-Алянёвым, чалавекам з унікальнай памяццю. Лёс яго быў вельмі пакрычмы: ён больш за дзесяць гадоў адседзеў у ГУЛАГу, але потым арганічна ўвайшоў у мастацкае жыццё краіны і яму было прысуджана званне заслужанага дзеяча

пагандай рэвалюцыйнага мастацтва. З Шагалам я быў побач практычна штогод да канца жніўня 1919-га, пакуль мяне не мабілізавалі ў Чырвоную гвардыю. Паралельна з абавязкамі целаахоўніка я наведваў з лістапада 1918-га Народнае мастацкае вучылішча, хаця яно афіцыйна было адкрыта напрыканцы студзеня наступнага года. Адкрыны Віцебск гэтага часу ўжо шмат сказана і ў СМІ, у тым ліку на старонках нашай “Культуры”, і ў манаграфіях, і на кінаэкранах, і на тэатральных падмостках. Найярчэй у памяці захаваліся дні, калі мы рыхтаваліся да першай гадавіны Кастрычніцкай рэвалюцыі. Тады Шагал літаральна падышоў на ногі ўвесь мастацкі Віцебск: настаўнікаў і іх вучняў. І нават тых, хто толькі-толькі пачаў малюваць. Штодзёна, з вялікім прыцэлам на будучыню, аглядалі мы з Шагалам горад: Саборную плошчу, вуліцы Ветраўня (іх было дзве), Задуноўскую, Готалеўскую, базарныя кропкі, фасады двухпавярховых дамоў, драўлянага тэатра Ціханоўскага на Канатнай вуліцы, кінаатэатр “Ар”, “Рэкорд”, “Ллозіён” — словам, усё, што можна было ўпрыгожыць святочнымі пано, сцягамі, гірляндамі, агітплакатамі, насценнымі роспісамі. Асабіста я па эскізах Шагала (разам з юнай Жэніяй Магарыл і Лёвам

А. Кішчанка. Песня пра рэвалюцыю.

Цыперсонам) ствараў плакаты з выявай палаючай паходні на фоне разгортнай кнігі — сімвала народнай асветы... Павінен сказаць, што да Шагала як мастака жыхары Віцебска ў цэлым ставіліся вельмі прыязна. Кожны, хто бачыў яго на вуліцы, жадаў з ім асабіста павітацца, зняць перад ім капялюш, альбо — яшчэ больш — павітацца за руку. Хаця часам пасмейваліся з яго манументальных

ствараў плакаты з выявай палаючай паходні на фоне разгортнай кнігі — сімвала народнай асветы... Павінен сказаць, што да Шагала як мастака жыхары Віцебска ў цэлым ставіліся вельмі прыязна. Кожны, хто бачыў яго на вуліцы, жадаў з ім асабіста павітацца, зняць перад ім капялюш, альбо — яшчэ больш — павітацца за руку. Хаця часам пасмейваліся з яго манументальных

выяў розных фантастычных жывёл і людзей, якія ляцелі ў блакітных нябесных прасторах на сустрэчу новаму жыццю. Праўда, хтосьці з абывацеляў успрымаў шагалаўскае мастацтва накітавалі землятрусу, і ніяк не менш. Колькі разоў я начаваў у драўляным дамку Марка па вуліцы Пакроўскай, які яму часова далі гарадскае ўладзе (гэта якраз насупраць дома яго бацькоў). Там было два паяочыкі, адзін як майстэрня, дзе Шагал прыміраў юных мастакоў, і другі — для адпачынку ад спраў праведных...

Так, менавіта тут, на Пакроўскай, нарадзілася шагалаўскія “рэвалюцыйныя эцюды” — фантастычныя задумкі і ідэі пра тое, як да першай гадавіны Кастрычніцкай рэвалюцыі зрабіць Віцебск самым цудоўным горадам на планеце...

Трошкі пазней афармленнем рэвалюцыйных свят Віцебска займаўся і Казімір Малевіч з Эль Лісіцкім, і іншыя “афармісцы” — значэнне такіх унавіясненняў як асобнага віду творчасці ў той час рэзка ўзрасло: у суворыя будні грамадзянскіх вайны святых канцэнтравана ўвасаблялі ўтопію пра светлую будучыню і з’яўляліся своеасаблівай мастацкай мадэллю такой утопіі-мары. Але гэта ўжо іншая гісторыя...

Барыс КРЭПАК

МУЗЕЙ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 397 01 63 (экскурсійнае бюро)

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст.;"
- "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст.;"
- "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.;"
- "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст.;"
- "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.;"
- "Мастацтва краін Усходу XIV — XX стст."

Выставы:

- Выстава "Ёсць дзівосны край..." Італьянскія шэдэўры з калекцыі Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь". Да 21 лістапада.
- Выставачны праект, прысвечаны 100-годдзю Віленскага беларускага музея імя Івана Луцкевіча. Да 12 снежня.

Філіялы музея

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛОВЫ XIX СТ."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 358 88 78

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".
- "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча".
- "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст."
- Выстава мастацкай фатаграфіі "Бромасярэбраны жывалік" творчага саюза Іллі Цярэнцьева і Аляксандры Урбанайтэс. Да 12 лістапада.
- Выстава аўтарскай лялькі Ірыны Пракоф'евай "Увасабленне" да 15 студзеня 2022 г.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ё В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстава "Беларускае золата".

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ЦЭНТР СУЧАСНЫХ МАСТАЦТВАЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Някрасава, 3.
Тэл.: 399-09-78
Час працы: серада-нядзеля з

12:00 да 20:00

- Творчы праект МОЙ.АРХЕА. АВАНГАРД.
- Выстава «Сучаснае Еўрапейскае мастацтва» — калекцыя падарункаў аўтараў з фонда Нацыянальнага Цэнтра сучасных мастацтваў Рэспублікі Беларусь.
- Выстава «Шостая лінія. Лінія лёсу».

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 47.
Тэл.: 242-78-14

Час працы: серада-нядзеля 12.00-20.00

- Выставачны праект «Беларускі аванграўнд».

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Пераможцаў, 8.
Тэл.: +375 (17) 203 07 92, +375 (29) 144 07 92, +375 (17) 327 11 66. Музей працуе: аўторак, серада, пятніца, субота, нядзеля — з 10.00 да 18.00 (касы да 17.30), чацвер — з 12.00 да 20.00 (касы да 19.30), панядзелак — выхадны.

Пастаянная экспазіцыя.

- Часовая экспазіцыя "Руіны стралялі..." Да 5 снежня.

ДЗЯРЖАЎНАЎ УСТАНОВА

"НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19
тэл.: +375 177020602, 206660, +375295518051, +375291903149

Палацавы ансамбль:

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выставачны праект "Захавальнікі" (куфры, шкатулкі, скрыні) — з 26 сакавіка да 20 верасня 2021 г.
- Выставачны праект "Несучаснае мастацтва" твораў М.Байрачнага і Ю.Гудзіловіча з 20 ліпеня па 14 лістапада 2021 г.
- Міжнародны выставачны праект "Castrum doloris. Пахавальныя цырымання

нясвіжскага двара — у складзе пастаяннай экспазіцыі.

Сектар экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці:
г. Нясвіж, вул. Гейсіка, 1

■ Часовая экспазіцыя твораў Леаніда Гоманова "Фарбы зямлі" — з 3 жніўня па 30 верасня 2021 г.

Ратуша:

- г. Нясвіж, вул. Савецкая, 3
- Пастаянная экспазіцыя.
- Случайная выстава
- Персанальная выстава Карыны Гінько — з 21 мая па 4 кастрычніка.
- Падрабязную інфармацыю можна даведацца па тэлефоне (+3751770) 206602, (+3751770) 206660 альбо на сайце niasvizh.by.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць.
Тэл.: (8-01596) 2 82 90, (8-01596) 2 82 70.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Тэатралізаваная экскурсія "Мірскі замак і яго ўладальнікі: шлях праз стагоддзі".
- Экскурсія з элементамі дэгустацыі "У госці да Пана Каханку".
- Экскурсія з элементамі анімацыі і дэгустацыі "Мірскі замак. Гісторыя. Культава. Дэгустацыя".
- Тэматычная экскурсія з элементамі квеста для дваіх "Інтрыгі Купідона".
- Музейная камунікатыўная праграма: "Табе, нашчадак, у добры дар..." "Ад усяго сэрца — самы лепшы пачастунак"; "Капрызы моды ракако".
- Дзіцячая тэатралізаваная экскурсія "Чароўная гісторыя ў Мірскім замку".
- Правадзенне вясельных цырымоній, святкаванне гадавіны вясельля.
- Музейная фотапалітоўка.
- Квест "Тэямніца двух куфраў".

У МІНСКУ ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА"

МОЖНА НАБЫЦЬ У НАСТУПНЫХ КРОПКАХ:

магазіны "Белдрук"

Падземны пераход ст.м. "Пятроўшчына".

Падземны пераход ст.м. "Плошча Перамогі".

Проспект Незалежнасці, 44.
Вуліца Валадарскага, 16.

кіёскі "Белдрук"

ст.м. "Няміга", вул. М. Багдановіча.

Проспект Пераможцаў, 5.
Вуліца Рабкораўская, 17.

Проспект Незалежнасці, 68, В.
Вуліца Лабанка, 2.

Тэлефон для давадкі па наяўнасці газеты ў кіёска "Белдрук" — (017) 2764542 (з 9.00 да 17.30)

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1. Тэл./факс: 334 11 56.

■ 10 — "АНИОТА" (балет у 2-х дзеях) В. Гаўрыліна.

Дырыжор — Іван Касцяцін. Пачатак у 19:00.

■ 10 — Канцэрт "Арыі і дуэты з папулярных опер". Камерная зала. Пачатак у 19:30.

■ 11 — "Царская нявеста" (опера ў 2-х дзеях) М. Рымскага-Корсакава. Дырыжор — Мікалай Калядка. Пачатак у 19:00.

■ 12 — "Лебядзінае возера" (балет у 2-х дзеях)

П. Чайкоўскага. Дырыжор — Уладзімір Авадок. Пачатак у 19:00.

■ 13 — "Князь Ігар" (опера ў 2-х дзеях з пралагам і эпілагам) А. Барадзіна. Дырыжор — Іван Касцяцін. Пачатак у 19:00.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ БЕЛАРУСКІ ТЭАТР "ЛЯЛКА"

г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2. Тэл.: (8-0212) 36 32 50.

■ 9 — "Бука" (казка-гульня) М.Супоніна.

Пачатак у 18:00.

■ 13 — "Церам-церамок" (музычная казка) С.Маршака.

Пачатак у 11:00.

Музейныя перспектывы

Візітоўка Бялынічаў

Павел САЛАЎЕЎ / Фота з архіва музея

Вітольд Бялыніцкі-Біруля — вядомы ўраджэнец Беларусі, майстар пэндзля, карціны якога можна ўбачыць у тым ліку ў Траццякоўскай галерэі. Ён пражыў доўгае жыццё, паспеў стаць народным мастаком БССР (1944 г.) і РСФСР (1947 г.). Сваю малую радзіму, Бялыніцкі край, Вітольд Кастанавіч пакінуў рана, але заўсёды стараўся прыязджаць сюды, ды і ўвогуле часта працаваў у Беларусі, прысвячаў нашай прыродзе асаблівае месца ў сваёй творчасці. Пры гэтым, і ўжо будучы вядомым жывапісцам, ніколі не забываў сказаць, што ён менавіта беларус.

Вядома ж, прыклад аб такім годным чалавеку высока шануецца ў Бялынічах. Вось ужо больш за 50 гадоў тут дзякуючы жонцы мастака Алене, якая перадала частку яго карцін, працуе музей, прысвечаны творчасці Вітольда Кастанавіча. Калекцыя да 2020 года размяшчалася ў старым кінатэатры. Але да Дня беларускага пісьменства, які летась адбыўся ў Бялынічах, стары будынак быў знесены, а на яго месцы ўзведзены новы, удвая большы.

У абноўленым музеі, плошча якога складае ні многа ні мала 800 квадратных метраў, чатыры залы. Адна з іх прысвечана творчасці Вітольда Бялыніцкага-Бірулі, тут у пастаяннай экспазіцыі размешчана 27 яго карцін. Яшчэ адна зала экспануе кразнаўчую выставу, дзе можна ўбачыць прадметы даўніны, пачынаючы ад часоў палеаліту і заканчваючы партрэтамі сучаснікаў, якія праславілі Бялыніцкі край, а таксама абразы XVIII—XIX стагоддзяў. Трэцяя зала прысвечана духоўнай спадчыне рэгіёна. Гонар гэтага памяшкання — фрэска вышыняй 4,5 метра — «Узыходжанне на Галгофу», выратаваная рэстаўратарамі з разбуранага савецкай уладай мясцовага кармеліцкага манастыра. У гэтай зале таксама прадстаўлены спіс з абразы Бялыніцкай Божай Маці, які шануецца ў абедзвюх канфесіях хрысціянства. Арыгінал яе, паводле адной з версій, страчаны ў пачатку Вялікай Айчыннай вайны разам з Крыжам Еўфрасінні Полацкай і іншымі рэліквіямі. У чацвёртай зале выставачныя праекты рэгулярна мяняюцца. Цяпер адну яе частку заняла выстава "Шчаслівае дзяцінства", дзе ёсць палатно 1923 года "Юны мастак" Гаўрыла Віера. У другой частцы выстаўляюцца карціны мастакоў з Бялынічаў і Магілёва: Ларысы Журавовіч, Віктара Альшэўскага, Паўла Дзімітравіча.

У самым пачатку 2021 года абноўлены музей зрабілі філіялам Магілёўскага абласнога мастацкага музея імя Паўла Масленікава, што абавязвае да больш плённай і адказнай працы. І сапраўды, намаганні новага загадчыка філіялам Дзяніса Рудцага за бягучы год адкрылі 10 выстаў. Наведала музей за гэты час больш за чатыры тысячы чалавек. Акрамя таго, сёння ва ўстанова адкрыта дарога людзям з парушаным зрокам і асаблівасцямі перамяшчэння, бо тут рэалізаваны ўмовы безбар'ернага асяроддзя.

Музей становіцца важнай часткай грамадскага жыцця горада. На працягу гэтага года супрацоўнікамі было праведзена 55 бясплатных музейна-педагагічных мерапрыемстваў, у іх ліку па прафілактыцы дрэнных звычак і заахвочвання выдзялення здаровага ладу жыцця моладдзю.

Яшчэ адным прыкладам добрай працы абноўленага музея сталі створаныя турыстычныя маршруты па Бялыніцкім краі. Цяпер іх тры. Першы, аўтобусна-пешаходны на тры з паловай гадзіны "Па асобных старонках гісторыі Бялыніцкага раёна", знаёміць з помнікамі архітэктуры, гісторыі і культуры рэгіёна. Другі — "Уікэнд на нагах" — разлічаны на паўтары гадзіны, на прыкладзе архітэктурных, гістарычных, літаратурных, географічных і прыродных аб'ектаў дае ўяўленне аб некаторых этапах развіцця гісторыі Беларусі. І, таксама паўтарагадзіны, па Бялынічах, расказвае пра славу горада. Трэба адзначыць, не кожны раён краіны можа ўвогуле арганізаваць такую культурна-назвавальную праграму для турыстаў.

Ужо даўно стала традыцыяй праводзіць пленэр у Бялынічах па жывапісе "Вобраз Радзімы ў выяўленчым мастацтве" ў гонар Вітольда Бялыніцкага-Бірулі, куды з'язджаюцца мастакі з СНД, блізкага і далёкага замежжа. І можна не сумнявацца, што абноўлены музей будзе праслаўляць горад і беларускую зямлю, стане візітнай карткай Бялынічаў.

К